

UIT

NORGES
ARKTISKE
UNIVERSITET

Det helsevitenskapelige fakultet, RKBU Nord

Undersøkelse i barnevernet

En kvalitativ studie om saksbehandleres arbeid i undersøkelsesfasen

—

Nina Rodrigues Ottesen

Masteroppgave i barnevern – Mai 2018

Veileder Camilla Lauritzen

Sammendrag

Barneverntjenestene i Norge har myndighet til å gjøre store inngrep i private folks liv. Vurderinger og beslutninger som fattes, kan få konsekvenser for de enkelte barn og familier som kommer i kontakt med tjenesten, som kan oppleves både positivt og negativ. Intensjonen bak og grunnlaget for at vi en skal ha en slik tjeneste er å ivareta barns rettigheter, samt for å sikre gode nok oppvekstvilkår og god nok omsorg. For å ivareta utsatte barn, eller bistå familier og foreldre som har behov for hjelp, er barneverntjenesten en nødvendig og viktig funksjon å ha i et moderne samfunn. Barneverntjenestene har et bredt arbeidsfelt med blant annet myndighet og plikt til å undersøke, iverksette og gjennomføre tiltak, dette vil også innebære tverrfaglig samarbeid med ulike instanser og familiene det gjelder. Dette arbeidsfeltet er komplekst, og det vil naturligvis stille krav til god faglig kompetanse og praksis for å kunne forvalte tjenestens funksjon og oppgaver tilfredsstillende.

For å forvalte denne tjenesten har vi egen lovgivning, retningslinjer og egen barnevernspedagogutdanning, slik at det i så måte ligger til rette for god praksisutøving. Imidlertid mangler vi i Norge tilstrekkelig oppdatert forskningsbasert kunnskap i forhold til barneverntjenestens undersøkelsesarbeid. Dette er betenkelig fordi undersøkelsesarbeidet barneverntjenesten gjør, er grunnlaget for vurderinger og beslutninger som tas.

For denne studien er tema undersøkelse i barnevernet, der jeg ser nærmere på system for praksis, samt kvalitet og kompetanse for arbeidet. I min studie har jeg benyttet kvalitativt forskningsdesign, med semistrukturerte intervju som datainnsamlingsmetode. Utvalget består av saksbehandlere i den kommunale barneverntjeneste, fra ulike kommuner. Analyse av datamaterialet er utført med systematisk tekstkondensering.

I mitt arbeid med denne studien har jeg identifisert to hovedområder, som viser behov for økt kompetanse og økt kvalitet. Resultater i studien viste at det er ulik praksis i hvordan undersøkelsesarbeid gjennomføres, og det fremkom ønske og behov for bedre system/struktur for arbeidet som foreligger per i dag. Teoretisk perspektiv for studien er Bronnfenbrenners økologiske teori om barns utvikling, og det er benyttet ulik relevant teori og litteratur for oppgavens diskusjon av funn.

Mine informanter synliggjorde gjennom sine beskrivelser flere felles utfordringer i gjennomføring av sitt arbeid. Blant annet ble det trukket frem malverktøy som er for omfattende og tidskrevende å bruke, og det ble gjort tilfeldig utvalg av malens elementer som

ble benyttet i arbeidet. Videre ytret de ønske om en bedre struktur og kompetanse for å benytte slik type verktøy. Det ble også vist til utfordringer i forhold til informasjonsinnhenting, der det ble påpekt at innhenting av opplysninger kunne ta for lang tid, og kan være mangelfull. Funnene viste videre at majoriteten av informantene vektla og var opptatt av samtaler med barna og deres medvirkning, dette gjaldt også i forhold til familier, og det ble uttrykt behov for økt kompetanse i forhold til området.

Abstract

Norwegian Child Welfare Services have the authority to make decisions that could have major consequences in people's lives. Assessments and decisions made by Child Welfare Services may be experienced as both positive and negative by families who are involved with the services. The basis and intentions behind Child Welfare is to safeguard children's rights and their needs for a satisfactory upbringing and care. In order to protect children at risk, or to assist families and parents in need of help to raise their children, the Child Welfare Services is an important and necessary function in a modern society. The Child Welfare Services has a wide area of responsibilities, with authority and duty to investigate (examine) and implement interventions, which also includes interdisciplinary collaboration both with other services and functions, and with the families involved. This is a complex work field, and it sets requirements for professional competence and practice in order to manage the function and tasks of the service.

In order to do so, the government issues legislation and guidelines, and there is a specific education for Child Welfare workers. In this regard, the basis for good practice within Child Welfare is provided. However, there is a lack of updated research-based knowledge regarding investigation work in child welfare. This raises questions of concern, as the examination process is the basis for later decisions and interventions.

This study explored the current practice of Child Welfare investigations in Norway in terms of, the system of practice, the quality of child welfare investigation, and the professional competence within the services. This study was conducted using a qualitative methodology with semi-structured interviews. The sample consists of workers from municipal child welfare services, from several different municipalities. Analysis of the data is performed with Systematic Text Condensation.

In my work with this study I have identified two main areas that revealed the need for increased competence and quality. Results in the study also revealed differences in current practice regarding the conduction of investigations in Child Welfare Services. Furthermore, the results indicated that there is a need for a better system/ better structures for the work. The theoretical basis of this study is Bronfenbrenner's Bioecological Model of Development.

Through the descriptions of the participants of this study, several common challenges were revealed. A main finding was linked to the use of various templates for child protection investigations, which they found to be extensive and time-consuming, and in their work they tended to use a random selection from the template they had at their disposal. The informants expressed that they needed better structures and increased professional competence if they were to use specific templates for their work. Furthermore, the study showed that there are challenges regarding obtaining the information that is needed to sufficiently evaluate and understand a case. It can be time-consuming, and it can be difficult to get enough and/or relevant information. My findings showed that the majority of the participants emphasized the importance of talking to the children, as well as their families, and their opportunities to participate in their cases. In connection to this matter my informants pointed out a need for increased professional competence.

Forord

Et krevende, langt og inspirerende arbeid beveger seg mot slutt. Fra masterstudiets start og frem til denne avslutningen har jeg hatt en god og slitsom reise. Det er mange som har bidratt på ferden, slik at jeg kunne lykkes med å få denne oppgaven i havn. Alle fortjener en takk.

Jeg vil først og fremst rette en stor takk til alle mine informanter i oppgaven, som har delt sin tid og sine erfaringer med meg, slik at dette ble mulig. Takk til deres ledere som bidro med hjelp til rekruttering og tilretteleggelse.

Tusen takk til min dyktige og rause veileder Camilla Lauritzen. Din tålmodighet, dine faglig gode råd og innspill har vært særdeles viktig. Takk!

Min fantastiske fastlege Odd Karstein Olsen fortjener en stor takk for til enhver tid har tilrettelagt for at helse ikke skulle være til hinder for denne masterstudien. Du er et forbilde!

Tusen takk til mine gode, viktige venner for all hjelp! Merethe, Lill Cathrine, Marion og Mette som har hver på sitt vis bidratt med faglige diskusjoner, innspill, gjennomlesning, tips, råd, og motiverende ord, det har betydd mye! Min tante Turid, min pappa og min gode venn Mariann, tusen takk for at dere har vært enestående med deres omsorg og motivasjon.

Min gode fantastiske mann Christian, tusen takk for at du har forstått og bidratt på alle beste tenkelige måter underveis! Uten deg hadde jeg ikke kommet i mål. Takk for alt du har gjort! Mine gutter, Steffen, Markus og Stian, takk for at dere alltid har vært tålmodig når deres mamma har drevet med studier, nå er jeg tilbake!

Harstad 02.04.18

Nina Rodrigues Ottesen

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	1
Abstract.....	3
Forord.....	5
1 INTRODUKSJON	8
1.1 Bakgrunn for valg av tema	9
1.2 Formelle krav og retningslinjer for undersøkelse i barnevernet	10
1.3 Forskning i feltet.....	13
1.4 Hensikt med studien og problemsstillinger.....	16
1.5 Oppgavens oppbygging.....	16
2 METODE OG ANALYSE	17
2.1 Valg av metode	17
2.2 Intervjuguiden.....	21
2.3 Utvalg.....	21
2.4 Rekruttering.....	23
2.5 Transkripsjon	23
2.6 Svakheter, styrke og validitet	24
2.7 Analyse	25
2.8 Etikk	26
2.9 Sentrale begreper/begrepsavklaring	27
3 TEORETISK PERSPEKTIV	29
4 PRESENTASJON AV FUNN	33
4.1 Saksbehandlers forutsetninger for å utføre undersøkelser	33
4.2 Erfaringer med samtaler med barn	37
4.3 Saksbehandlers møte med familien.....	39
5 DISKUSJON.....	41

5.1	Diskusjon i forhold til saksbehandlers forutsetninger for å utføre undersøkelser	41
5.2	Diskusjon om saksbehandlers erfaringer med samtaler med barn.....	57
5.3	Diskusjon i forhold til saksbehandlers møte med familien	61
6	KONKLUSJON	67
	REFERANSELISTE.....	71
	VEDLEGG	76

1 INTRODUKSJON

Barnevernet har som grunnlag i sin tjenesteutøvelse både premisser og et verdigrunnlag som vi skal arbeide opp mot. Både faglige, etiske føringer og lovgivning ligger til grunn for hvordan vår yrkespraksis bør utøves. I dette ligger det også at det for barnevernet er en grunnleggende betydning at det reflekteres over egen yrkesrolle, faglig kompetanseutvikling, etisk og personlig kompetanse (NOU 2000: 12).

Gjennom mitt arbeide i barnevernfeltet både som miljøterapeut og som veileder for familier, fosterhjem, skole/barnehage, samt bistand til saksbehandlere i barneverntjenesten, har jeg hatt en unik mulighet til å kunne gjøre barnevernsarbeid på et bredt felt. Dette har gitt meg tilgang på kontakt, opplevelser og erfaringer fra ulike områder av arbeidet. Jeg har fått inntrykk og opplevelser fra både utøvere av tjenesten, familiene og andre instanser, som jeg over flere år har forsøkt forene med mitt verdigrunnlag og utvikle mitt faglige perspektiv. Det har gjennom min praksiserfaring vokst seg frem et inntrykk at det spesielt i undersøkelser av barnevernssaker fremkommer utfordringer, og som har trigget frem en nysgjerrighet hos meg. Ut i fra min erfaring har jeg oppfatning og opplevelse av at undersøkelsesarbeidet har vært gjennomført med forskjeller i de ulike kommunene og tjenestene som jeg har jobbet sammen med. Jeg har ofte fulgt saker fra melding til beslutning, og gjennomføring av tiltak, og mitt inntrykk har også vært at gjennomføring av undersøkelsen påvirker beslutning og det videre arbeidet i stor grad. Dette vil være naturlig, men utfallet av undersøkelser ut i fra min erfaring har vist merkbare forskjeller i sammenlignbare saker. Det er derfor for min del interessant å kunne se nærmere på om mine antagelser kan identifiseres og diskuteres ved å undersøke barneverntjenestens profesjonsutøvelse i denne fasen av arbeidet.

Tema for oppgaven er undersøkelse i barnevernet, hvor jeg forsøker å se nærmere på forholdet mellom praksis og formelle retningslinjer, lover og rundskriv. Hva ligger i undersøkelse i dag, hva fremkommer i loven, finnes det gode nok retningslinjer for gjennomføring av undersøkelsesarbeid? Er det stort sprik på måten en gjør vurderinger på i praksisfeltet?

I følge *Statusrapport om barnevernets undersøkelsesarbeid – høsten 2014* utarbeidet av RKBU/RBUP sentrene i Tromsø, Bergen, Oslo og Trondheim fremkommer det at ulike typer maler for undersøkelse anvendes i Norge, hvor spesielt Kvellomalen, en mal utviklet av Øyvind Kvello i stor grad brukes. 58% av barneverntjenestene anvender denne malen, 36%

anvender også maler som er egenutviklede, og ca. 10% av tjenestene bruker malen Fagtekst (Vis, Storvold, Skilbred, Christiansen & Andersen, 2015). Videre fremkommer det av rapporten at i spørsmålet om hvordan undersøkelsesarbeidet skal gjøres, etterspørres det (fra barnevernledere) et nasjonalt system (Vis et al., 2015). Fra samme rapport fremgår det også at 65% av barneverntjenestene oppgir at de i undersøkelsesarbeidet benytter seg av ekstern kompetanse. I hovedsak dreier dette seg om bruk av ekstern psykologisk kompetanse, medisinsk kompetanse, juridisk kompetanse, og eksterne konsulenter til deler, eller hele undersøkelsesarbeidet (Vis et al., 2015). Som et ledd i undersøkelsen, fremgår det også at en stor andel av tjenestene bruker ekstern fagkyndig kompetanse for vurdering av foreldrenes kompetanse. I forhold til grad av bruk av fagkyndig kompetanse, varierer den i mellom Bufetat-regionene (Vis et al., 2015).

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Det er ikke publisert noen studier som følger sak fra melding til gjennomført og avsluttet undersøkelse, gjennom kombinasjon av strukturerte kartlegginger, intervjuer og dokumentgjennomgang (Vis et al., 2015). Det er i Norge siden slutten av 1990- tallet ikke gjennomført studier av beslutninger i undersøkelsessaker og barnevernets arbeid basert på data over et større antall reelle saker (Vis et al., 2015). Det er gjennomført noen litt større og noen litt mindre studier av barnevernets undersøkelsespraksis i Norge i løpet av de 20 siste årene, men som nevnt ovenfor, er det ikke utført gjennomgående studie siden slutten av 1990-tallet (Vis et al., 2015).

Det er nå av Bufdir igangsatt et stort nasjonalt prosjekt med tittel «Undersøkelsesarbeid i barnevernet: Fra bekymring til beslutning». Prosjektet ledes av UIT-Norges Arktiske Universitet og skal sammen med NTNU, Uni Helse Research og Universitetet i Bergen gjennomføres i et samarbeid. Gjennom dette prosjektet skal det undersøkes alle sider ved barnevernets undersøkelsespraksis i Norge. For å kartlegge undersøkelsesarbeidet i barnevernet vil prosjektet kombinere ulike metoder (Vis, Lauritzen & Fossum, 2016). Hittil i prosjektet er to rapporter publisert, hvor den ene er en kunnskapsoppsummering om eksisterende forskning på området (Vis et al., 2016) og den andre er en evaluering av Kvellomalen (Lauritzen, Vis, Havnen & Fossum, 2017).

Det vil publiseres ytterlige tre rapporter til da det i prosjektperioden skal gjennomføres fem delprosjekter. Disse skal beskrive meldingsarbeidet, barns deltakelse og selve

undersøkelsesarbeidet. For å sikre god kvalitet i barnevernets melding og undersøkelsesarbeidet er hovedmålsettingen med prosjektet å indentifisere hva som er nødvendig. Hvordan barneverntjenestene i møte med barn og familiers behov utøver sin profesjon og myndighet, vil bli studert i prosjektet (Vis et al., 2016).

Inntil videre foreligger det imidlertid lite ny forskningslitteratur om undersøkelser i barnevernet, og dette er bakgrunnen for at jeg ønsket å se nærmere på dette i min oppgave. Ut fra litteratursøk har jeg ikke lyktes i å finne nyere norsk litteratur. Hovedmålsettingen min i oppgaven var å studere hva ansatte i barnevernet mener er nødvendig for å kunne gjøre en god jobb i undersøkelsesfasen, hvordan de selv opplever og beskriver at dette gjennomføres, og hvordan de tenker god kvalitet kan sikres.

For å kunne kvalitetssikre barnevernsarbeid, og gjennomføre undersøkelsesarbeid som vil føre til at en klarer å treffe med rette hjelpetiltak, tenker jeg at fokus på hvordan det jobbes i praksisfeltet er viktig, og det vil kunne fortelle oss noe om den kompetansen vi har per i dag på området. Dette er et fokus vi etter min oppfatning bør etterstrebe, spesielt med tanke på at dette er et arbeid som har stor inngripen i andres liv, og at en med hensynet til barnets beste spesielt, har et mål om å kunne være trygg på at beslutningene vil bli så rett som mulig. Andre spørsmål som også vil reise seg er hvilken kunnskap vi har i forhold til relasjonsbetydningen til de familiene vi jobber med, deriblant vårt rom for fortolkninger, og behovet for mer kunnskap.

Loven slik den foreligger i dag, kan gi stort rom for fortolkninger, og dersom en ikke har noen felles fortolkningsverktøyer, kan en reise spørsmål om vi får store kultur- og individuelle forskjeller i fagfeltet. Fagfeltets arbeid henger naturligvis sammen med og blir påvirket av den enkeltes kommunes organisering, og likeledes vil det etter min oppfatning også gjelde i forhold til den kompetansen som de enkelte barneverntjenestene innehar.

1.2 Formelle krav og retningslinjer for undersøkelse i barnevernet

Barneverntjenesten er et lovpålagt tjenestetilbud som jf. Lov om barneverntjenester av 1992 (heretter barnevernloven) § 1-2, 1. ledd gjelder for alle barn som oppholder seg i riket. Lovens formål er jf. § 1-1 følgende

formålet med denne loven er

- å sikre at barn og unge som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling, får nødvendig hjelp og omsorg til rett tid,
- å bidra til at barn og unge får trygge oppvekstvilkår.

Barnevernlovens § 4-3 som omhandler rett og plikt for barneverntjenesten til å foreta undersøkelser og barnevernlovens § 4-1 som omhandler barnets beste (begge presenteres nærmere i oppgaven), er sentrale styringsdokumenter som er relevante for denne oppgaven.

Barnevernets arbeid med undersøkelsessaker har sitt mandat fra loven og utarbeidede retningslinjer, dermed ser jeg det som hensiktsmessig for oppgavens tema å her kort gjøre rede for formelle krav og retningslinjer for arbeidet i undersøkelsesfasen.

I rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene (Barne- og likestillingsdepartementet, 2006) beskrives det i kapittel 4 under prinsipper og formål at dersom en barnevernmelding etter gjennomgang viser at *det er rimelig grunn til å anta at det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak etter kapittel 4, skal barnevernet snarest undersøke forholdet*, dette jf. barnevernloven § 4-3, 1.ledd. Undersøkelsen skal jf. barnevernloven 4-3, 2.ledd utføres slik at det ikke gjennomføres mer omfattende enn det som formålet tilsier, og at undersøkelsen gjøres slik at den skader den som berøres i minst mulig grad. I arbeidet skal det vektlegges at kunnskap om undersøkelsen hindres i å bli spredt unødige.

Det bør for arbeidet videre og for å oppfylle lovens krav, også opparbeides plan for undersøkelsen, som skal fungere som et verktøy for blant annet å sikre kommunikasjon og informasjon til familien som berøres og samarbeidspartnere, om hvordan barneverntjenesten jobber i saken, samt kunne sikre fremdrift i forhold til frister. Videre skal det vurderes hvor omfattende undersøkelsen skal være, om undersøkelsen står i forhold til meldingens innhold, ivareta hensynet til barnets beste, innhente informasjon fra viktige arenaer i barnets liv, avgjøre hvem som er part i saken, og samarbeid med foreldrene. Andre særlige forhold må tas hensyn til, for eksempel ved vold i familien, overgrep, rus, nyfødte barn som kan bli vesentlig skadelidende osv. (Barne- og likestillingsdepartementet, 2006).

I barnevernloven kapittel 4 som omhandler særlige tiltak, legges det i § 4-1, som vedrører *hensynet til barnets beste* vekt på å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen. Dette ligger under bestemmelse om at det skal legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til det beste for barnet. I dette ligger det slik jeg forstår det ut i fra Barne- og likestillingsdepartementets retningslinjer (2016), å gi hjelp til barnet som vil være

hensiktsmessig i den situasjonen barnet befinner seg i. For å kunne si noe om vilkårene oppfylles, bør barnets omsorgssituasjon vurderes konkret og individuelt i forhold til de positive og negative faktorer som fremkommer, og veies opp mot hverandre. Det skal jf. barnevernloven § 4-1, 2.ledd legges til rette for samtale med barnet, og gi barnet mulighet til medvirkning. Ut ifra det mildeste inngrepsprinsipp som gjelder alle tiltak etter loven, skal en ikke bruke mer inngripende tiltak enn nødvendig, for å oppnå formålet med tiltaket. Det skal alltid vurderes hjelpetiltak før tvangstiltak iverksettes. For å gi barnet omsorgssituasjon som er tilfredsstillende, skal en bruke det minst inngripende tiltaket som vil være tilstrekkelig. Dersom tvangstiltak etter loven iverksettes, skal hjelpetiltak være vurdert, og ikke funnet tilstrekkelig for å gi barnet god nok omsorgssituasjon. I situasjoner som er så alvorlig i en sak at hjelpetiltak ikke sees som godt nok, kan det treffes vedtak om omsorgsovertakelse, eller særtiltak for barn med alvorlige atferdsvansker. Det er etter loven ikke noe krav at hjelpetiltak skal være forsøkt (Barne- og likestillingsdepartementet, 2016).

I tillegg til mildeste inngrepsprinsipp er også det biologiske prinsipp et styrende prinsipp i barnevernloven. Hovedsakelig får praktisering av det biologiske prinsipp mest betydning i forhold til vedtak og vurderinger opp imot spørsmål på hvor lenge en skal forsøke hjelpetiltak, i avgjørelser om omsorgsovertakelse og når det skal fattes vedtak, i spørsmål om tilbakeføring til foreldrene, ved plassering utenfor hjemmet, vurdering om samvær, og i spørsmål om adopsjon som tiltak i barnevernet. Ut i fra barnevernlovens forarbeid vektlegges det frem at barnets tilknytning til sine biologiske foreldre er en ressurs i seg selv, og at foreldre skal oppdra sine barn ligger i våres samfunnsordning. Barnets beste, og grunnleggende behov for omsorg og beskyttelse skal likevel legges vekt på fremfor rettigheter hos foreldrene (Regjeringen, u.å.; NOU 2012: 5).

Et annet lovvilkår som aktualiseres her er *barns rettigheter under saksbehandlingen*. Dette beskrives i barnevernloven § 6-3, under generelle saksbehandlingsregler. Her det legges vekt på at barn skal i saker som berører dem, gis mulighet til å uttale seg og få informasjon før det tas avgjørelser. Dette gjelder barn som er fylt 7 år, og yngre barn som klare å danne seg egne synspunkter. I samsvar med barnets modenhet og alder, skal barnets mening i vektlegges. Dersom barn har fylt 15 år, og forstår hva saken gjelder, vil barnet kunne opptre som part i egen sak. Det kan i særskilte tilfeller innvilges av Fylkesnemnda at et barn under 15 år kan få partsrettigheter. Barnets rett til å gi uttrykk for sin mening- og bli hørt er nærmere beskrevet i

FNs barnekonvensjon artikkel 12 (Barnekonvensjonen, 2003). Barneloven § 31 sier også at barnet har rett til å være med på en avgjørelse. Dette blir ikke ytterligere beskrevet her.

Utover dette skal barneverntjenestene forholde seg til generelle saksbehandlingsregler jf. barnevernloven kapittel 6, som forøvrig er hjemlet i forvaltningsloven § 17 kapittel 4, hvor barneverntjenesten har en utrednings- og informasjonsplikt. Dette kan også beskrives som en plikt til å passe på at en sak vil bli godt nok opplyst, slik at alle opplysninger som er nødvendig kan fremkomme.

1.3 Forskning i feltet

Slik det fremkommer tidligere i oppgavens introduksjon, er det i Norge gjort noen mindre og noen litt større studier av barnevernets undersøkelsesarbeid gjennom de sist 20 årene (Vis et al., 2015). I forhold til norsk forskning om undersøkelsesarbeid har forfattere av *Statusrapport om barnevernets undersøkelsesarbeid – høsten 2014* (Vis et al., 2015) gjort forsøk på å sammenfatte hovedfunnene ved hjelp av de metodene og ulike design som benyttes i deres fortolkningsarbeidet. Vis et al. (2015) påpeker at forskjellige design har sine svakheter og styrker. Dette betyr at noen design vil være bedre tilpasset en problemstilling enn andre. Følgende metoder som ble brukt er:

Dokumentanalyser (Backe-Hansen, 2001, Engebregtsen, 2006; Skauge, 2010; Hennem, 2010 & 2014)

Studier av barnevernsarbeideres vurderinger ved vignetter og intervju eller survey (Voll 1995; Vogt Grinde, 2004; Bunkholdt, 2006; Sivenes & Stenberg, 2013; Rød & Heggdalsvik, 2014)

Intervju med foreldre om deres erfaringer (Ustvedt Christiansen, 1992; Midjo, 2010; Nordstoga & Sagatun, 2010; Marthinsen m.fl., 2013)

Intervju med saksbehandlere / ledere om undersøkelsespraksis (Samsonsen & Willumsen, 2014; Lurie, 2014)

Studier av reelle saker, saksdokumenter / intervju (Christiansen, Havnen & Havik 1998; Drugli & Marthinsen, 1996; Holtan, 1997, Juul, 2010) (Vis et al., 2015, s. 13).

I sammenfatningen av noen av hovedfunnene i forhold til de studiene som er nevnt ovenfor, synliggjør Vis et al. (2015) svakheter i undersøkelsesarbeidet. Der det fremkommer at barnet i liten grad er direkte involvert, og at fokuset på barnet mistes lett, og det viser mangelfull

konkretisering av behov hos barn (Vis et al., 2015). Videre fremkommer det at det vies lite oppmerksomhet til andre forhold foruten relasjon barn-foreldre, eller relasjon mellom hjelpeapparatet og foreldrene, og foreldrenes fungering, og som regel står foreldrene i fokus i undersøkelsene. I praksis betyr det at fedre ofte er fraværende i familien, til tross for at de er viktige personer for undersøkelsen, mens mødre er de som i størst grad får fokus og oppmerksomhet (Vis et al., 2015). Foreldrenes ønsker og innstillinger påvirker i stor grad avgjørelser om tiltak skal igangsettes eller ikke. Om saksbehandler opplever at det er grunn nok til å fortsette undersøkelsen, og gjennomfører den fra sin egen oppfatning som grundig nok, vil det påvirkes av hvordan innstilling foreldrene har til barnevernet og deres forståelse, samt de tema som foreligger i saken (Vis et al., 2015). Det viser heller ikke alltid samsvar mellom det behovet som er, og hjelpen som gis, og det fremkommer at det er rettfærdiggjørende argumenter som preger dokumenter, og som i liten grad viser til andre beslutningsvalg og vurderinger (Vis et al., 2015). Det oppsummeres i tillegg av flere studier at det i utfallet av barnevernets undersøkelse er fare for at barn i alvorlig risiko kan få for liten hjelp, eller ikke får hjelp (Vis et al., 2015).

Videre er det ut ifra *Barnevernets undersøkelsesarbeid – oppsummering av hovedtrekkene i forskningslitteraturen. Delrapport 1* (2016) kodet i alt 118 publikasjoner. Det var av disse 13 bøker/rapporter, 5 avhandlinger, 1 presentasjon og 99 tidsskriftartikler. Vis et al. (2016) var i deres delrapport opptatt av å beskrive omfang og indentifisere forskningslitteraturen innenfor området i barnevernsarbeidet som omhandler beslutning og undersøkelsesarbeid, og de har derfor ikke vektlagt strenge krav til metodisk kvalitet i sitt studiegrunnlag. Det gis i rapporten oversikt over områder som risikovurderinger, forhold som vil påvirke de beslutninger som etter undersøkelsesarbeidet blir tatt, erfaringer som brukere har med undersøkelser som tas i barnevernet, og hvilke internasjonale erfaringer som fremkommer ved anvendelse av utredningsmaler i undersøkelser (Vis et al., 2016).

Resultater fra rapporten (Vis et al., 2016) viser at det i forhold til bruk av utredningsmaler i undersøkelsesarbeidet fremkommer god dokumentasjon på at fokuset på direkte kontakt med barnet og barnets behov blir større, og at det bidrar til at saksbehandler innhenter informasjon om barnet i større grad. Hvorvidt ulike og bedre avgjørelser blir fattet med bakgrunn i økt tilgang på informasjon gjennom anvendelse av utredningsmaler, mangler det forskning om, og det påpekes også at arbeidet i undersøkelsesfasen krever mer tid og blir i større grad omfattende ved bruk av disse malene (Vis et al., 2016). Videre viste resultater i forhold til

vurdering av risiko for barn som gjøres i undersøkelsesarbeidet, at det av saksbehandlere fra forskjellige land vurderes ulikt, og at det har betydning for det videre arbeidet som gjennomføres hvordan saksbehandlers vurdering av risiko er (Vis et al., 2016). I forhold til brukererfaringer viste dette ifølge Vis et al. (2016) sprikende resultater, og det ble av foreldre rapporterte positive og negative erfaringer i forhold til når undersøkelsesarbeidet opplevdes forutsigbart, invaderende og for omfattende. Når det gjelder erfaringer barna har med undersøkelsessaker, foreligger det lite kunnskap. Det fremkom i resultater av forhold som påvirker beslutninger som blir tatt av barnevernet, at det bestemmes og preges av forholdene rundt sakene, og forhold til hvordan saksbehandlere både legger vekt på disse forholdene og sin fortolkning. I tillegg vil ressurser, arbeidsmåter og andre organisatoriske forhold påvirke (Vis et al., 2016). Hvilke opplysninger/forhold i saker som barnevernet i Norge vektlegger mest og henter inn for å konkludere i sak, er foreløpig ikke kjent (Vis et al., 2016).

Hovedmålsettingen med overnevnte prosjekt og rapport er fremhevet i denne oppgavens bakgrunn for valg av tema, men jeg vil likevel trekke frem prosjektsforfatterens beskrivelse av bakgrunn for forskningsprosjektet da det etter min oppfatning belyser og indikerer den betydning det vil ha for barnevernets undersøkelsesarbeid.

Prosjektets forfattere (Vis et al., 2016) viser til Statens Helsetilsynets (2012) kritikk av barneverntjenestens undersøkelsesarbeid hvor det pekes på at gjennomføring er for usystematisk, dokumentasjonen som gjøres er ikke tilstrekkelig, og for barns medvirkning er det ikke lagt godt nok til rette. Videre vises det til (Vis et al., 2016) at det mellom kommuner er forskjeller i forhold til hvordan det gjennomføres undersøkelser, og mengde henlagte saker. Det foreligger på dette tidspunktet heller ikke noen norske standarder som, for hvordan type informasjon som skal hentes inn og hvordan det skal gjennomføres undersøkelser (Vis et al., 2016). Dette vil resultere ulik bruk av systemer og rutiner for undersøkelsesarbeidet, og lokal praksis. Dermed vil også hver enkelt kommune skape egne rutiner for arbeidet som gjøres (Vis et al., 2016). Rutiner som finnes for arbeidet i undersøkelser innebærer som regel sjekklister i forhold til informasjonsinnhenting. Dersom rutiner for arbeidet i undersøkelser innehar både sjekklister for informasjon som hentes inn og prosessbeskrivelse av arbeidet, forklares det som maler for undersøkelser (Vis et al., 2016). Selv om det pr i dag vises til utbredt bruk av maler i undersøkelsesarbeidet (Vis et al., 2015), foreligger det ingen krav om anvendelse og oppfølging av dette.

Gjennom overnevnte prosjekt, som har sitt formål med beskrivelse og systematisering av hovedtrekkene i det som foreligger av kunnskap om meldings og undersøkelsesarbeid i barnevernet, både i forhold til internasjonal og norsk forskning som foreligger, får en mulighet til å bidra til identifisering av det som vil trenge for å sikre god kvalitet i undersøkelsesarbeidet (Vis et al., 2016).

1.4 Hensikt med studien og problemsstillinger

Hovedmålet med oppgaven er å kunne belyse, drøfte og øke kunnskap om hvordan undersøkelser i barnevernet gjennomføres i dag, og å se nærmere på hvordan dette arbeidet utføres i samsvar med de lover og retningslinjer som ligger til grunn for arbeidet. Hensikten min vil nødvendigvis ikke være å finne klare svar, men se på hvordan dette fagfeltet selv opplever sitt arbeide, samt søke å finne ut om spriket i vurderinger, som jeg ut i fra min praksiserfaring har inntrykk av er stor, er slik eller ikke, samt hvorvidt det er tilstrekkelig kompetanse og kvalitet. Ut i fra dette har jeg kommet frem til følgende problemstillinger:

1) Hvilke forutsetninger og rammer oppgir ansatte i barnevernet at de har for å kunne gjennomføre undersøkelser?

2) Hvilke erfaringer har ansatte i barnevernet med barns deltakelse, og forhold til familier i undersøkelsesfasen?

1.5 Oppgavens oppbygging

Etter første kapittel om introduksjon til oppgaven som beskriver bakgrunn for tema, formelle krav og retningslinjer for undersøkelse i barnevernet, samt forskning i feltet og oppgavens hensikt, vil det videre i det andre kapittelet redegjøres for bruk av metode. Metodekapittel vil gi beskrivelser av valg av metode, intervjuguide, rekruttering, transkripsjon, styrker og svakheter, analyse, etikk og sentrale begreper for oppgaven.

I oppgavens tredje kapittel vil det beskrives teoretisk perspektiv. Deretter vil det i fjerde kapittel presenteres resultat og funn fra studien, som diskuteres med relevant teori fortløpende. Oppgaven avsluttes i det femte kapittelet med konklusjon.

2 METODE OG ANALYSE

I dette kapitlet vil det redegjøres for den metodiske fremgangsmåten som ligger som grunnlag for studien, samt beskrivelse metodevalg og kunnskapssyn i kapitlets første del. Deretter vil det vil beskrives utvalg av informanter, rekruttering, transkripsjon, og svakheter, styrker og validitet i forhold til studien. Videre vil det gjøres rede for analyse og gjennomføring, etikk og sentrale begreper i oppgaven.

2.1 Valg av metode

For å kunne utvikle en større innsikt og forståelse rundt dette tema, ser jeg det som viktig å gå i dybden av de områder jeg søker å finne ut av. Dette er et arbeidsområde som er belastende, tidsavgrenset, og taushetsbelagt, og for å kunne få den informasjon og datamateriale jeg søker, ser jeg det som hensiktsmessig å bruke kvalitativ forskningsmetode, ved bruk av semistrukturert intervju som tilnærming. Ved bruk av slik tilnærming vil kontakt og tillit mellom informanter og meg kunne skapes, noe som vil være viktig for at informantene skal kunne gi sine betraktninger. Barnevernsansatte er sitt eget arbeidsredskap, og støtter seg til lover, retningslinjer, og fagkunnskap. Informasjon som fremkommer vil da i stor grad være informantens egne betraktninger av eget arbeid, og det vil dermed være en kvalitetssikring av informasjon som fremkommer, at jeg gjennom den valgte tilnærmingen har muligheten til å gjøre dette gjennom spørsmål under intervju. Intervjuene vil gjennom intervjuguide ha fokus på tema, men likevel vil gi rom for åpne spørsmål, mulighet for å påvirke samtalen osv. Perspektivet mitt da ligger i «mennesket» barnevernsansatt. Det vil si at jeg har med meg inn i intervjuet at personen er mer enn de retningslinjer og faget hun eller han jobber med, men også består av seg selv i form av erfaring, person og persepsjon. Tilnærmingen vil kunne gi mer utfyllende informasjon, et bredere bilde, og vil så måte gi en større gyldighet og trygghet for meg som forsker.

Vivi Nilssen (2012) beskriver følgende i boken *Analyse i kvalitative studier. Den skrivende forskeren*, at ved bruk av kvalitativ metode kan det ut ifra den ontologiske forutsetningen si at det eksisterer mange virkeligheter. Virkeligheten sees på som i stadig forandring og kompleks, hvor den konstrueres av de personene som i en forskningssituasjon er involvert. Det vil si at den som deltar i forskningen og forskeren selv kan oppfatte virkeligheten ulikt. Derfor vil det i kvalitativ forskning være viktig å få tak i den oppfatning eller perspektivet den

som deltar har av virkeligheten. Det vil igjen kunne bety at forskningen kan gi noen svar, i stedet for bare et svar. En annen forståelse er den epistemologiske forutsetningen hvor man sier at det konstrueres kunnskap i gjennom møtet mellom den som deltar i forskningen, og forskeren selv (Nilssen, 2012). Dette samarbeidsforholdet mellom forskningsdeltakeren og forskeren er nært, og forskeren vil jobbe for å minske avstand dem imellom. Fordi store deler av datamaterialet blir konstruert i samspillet, er relasjon mellom forsker og forskningsdeltaker av stor betydning. Derfor vil ståstedet til kvalitative forskere, både epistemologisk og ontologisk være at kunnskap og virkeligheten vil være det som blir (re)konstruert gjennom møtet mellom forskningsdeltakeren og forskeren (Nilssen, 2012).

Etter mitt syn vil en gjennom bruk av kvalitativ metode kunne få mulighet til lære mer om temaet som jeg forsker på, hvor en sammen kan utvikle kunnskap. Hvilke erfaringer og holdninger en har med seg fra før, bør være viktig å tenke gjennom. Likeledes en bevissthet til at det ikke styrer forskningen, men at det heller kan gi mulighet til å reflektere over andre eller nye sider av temaet.

Videre vil også være viktig å tenke over betydning av å kunne etablere god kontakt til den som intervjues. For å oppnå en større åpenhet, og lettere sikre at meningsinnholdet fra den som intervjues er det samme som jeg forstår, mener jeg en god kontakt er bør være tilstede. Ved større åpenhet vil det kunne gi rom for at den som forsker kan etterspørre informanten om en klarer å formulere budskapet godt nok, og det vil kunne være lettere å si ifra om en ikke forstår eller tenker det samme. En god kontakt vil også kunne bidra til at det skapes tillit i mellom partene.

Kvale og Brinkmann (2009) beskriver det slik at der forskningen er kvalitativ har intervjuet som mål å hente en persons betraktninger/ beskrivelser (kvalitative), og forskeren må etterstrebe å kunne tolke/forstå meningene med disse. Videre trekker de frem at den dialogen som er mellom informanten og den som intervjuer har en hensikt og struktur, og vil være en dypere samtale enn spontan meningsutveksling som vanligvis foregår mellom mennesker. Et annet poeng som trekkes frem er at kvaliteten på dataene er avhengig av intervjuerens ferdigheter, og om intervjuers kunnskaper rundt tema er gode eller ikke (Kvale og Brinkmann, 2009). Det vil også være viktig at en som intervjuer er bevisst på at forskjellige intervjuere kan få frem ulike beskrivelser om samme tema av en informant, og at dette vil avhenge av intervjuers kunnskap om tema og sensibilitet. Likeledes vil bevisstheten om egen forforståelse være viktig gjennom hele arbeidet (Kvale og Brinkmann, 2009).

Adland (2001) hevder i sin fortolkning at en har selvvinnsikt i egen forforståelse, er en forutsetning for å forstå og tolke sett i lys av hermeneutikken. Selvkritisk klargjøring av holdninger og verdier er vesentlig for at man skal forstå en meningssammenheng, fordi det er med forutinntatte meninger og holdninger vi møter andre (Aadland, 2011).

Videre viser Aadland (2001) til at en av hermeneutikkens foregangsmenn filosofen Wilhelm Dilthey (1833-1911) vektla at forståelse er historisk avhengig, og for å forstå andre og seg selv, kan en ikke se bort ifra de historiske betingelsene. Ifølge Dilthey trer vi gjennom «forståelse» inn i den andres verden, der han mente dette er en psykologisk prosess hvor vi får nærhet til andres livstolkninger, intensjoner og oppfatninger (Aadland, 2001). Dilthey var ifølge Aadland (2001) opptatt av at man måtte skape forståelsens metodologi, bestående av tre elementer som: forståelse, opplevelser og uttrykk. «Opplevelse» innebærer sammensmelting av de som oppleves, og den som opplever. Det er altså måte å forholde seg på, og som er mer enn et spontanuttrykk, hvor nye forståelser over tid kan oppstå (Aadland, 2001). De sporene mennesker etterlater seg er «uttrykk». Igjennom for eksempel klær, fortellinger, innredninger og bilder legger vi igjen disse sporene (Aadland, 2011).

En annen filosof Aadland (2001) henviser til, er Hans-Georg Gadamer (1900-2002) som mente at når vi møter verden, vil det gjøres med «briller» eller fordommer, som i det vi står overfor hjelper oss til å finne orden, menig og system. Gadamer viste til at forforståelsen, de forutsetningene vi bærer med oss, vil være avgjørende for hvorvidt vi finner mening i en handling (Aadland, 2001). For at en skal kunne forstå, vil det være nødvendig at man har et skjema å sette det som skal forstås i, og usammenhengende og rotete inntrykk kan oppstå dersom man ikke har tidligere forestillinger å tolke inntrykk ut i fra (Aadland, 2001). Aadland (2001) beskriver at der er gjennom de språklige brillene våre vi ser verden. Derfor kan to mennesker se svært forskjellig på samme sak, fordi forskjellig språk gir ulike begreper til rådighet i tolkningen hver enkelt har (Aadland, 2011).

Aadland (2011) påpeker at holdninger vi bærer med oss kan være så selvfølgelig at vi tar dem for gitt, noen holdninger er vi ikke bevisste, mens noen holdninger vet vi at vi har. Dermed kan man si at forforståelse kan være ubevisst og bevisst. Positive, negative, bevisst og ubevisste forhåndsforestillinger er fordommer i hermeneutisk forstand, og for at verden ikke skal framtre som kaotisk for oss, med et enkelt uttrykk uten mening og sammenheng, er vi ifølge Aadland (2001) avhengig av disse fordommene. For å ikke forledes i møte med andre, vil bevisstgjøring av egen forforståelse og fordommer være viktig. (Aadland, 2011).

Edmund Husserls (1859-1938) fenomenologi beskrives av Aadland (2001) som en betydelig premissleverandør for den moderne hermeneutikk. Fenomenologi vektlegger at i vår fortolkning må la saken/fenomenet få mulighet til å tre fram på egne premisser (Aadland, 2001). At vi i gjennom vår oppfatning forveksler ting fordi vi ikke hører eller ser tingene slik de fremstår seg selv, i våre omgivelser, var noe Husserl var opptatt av, hvor han mente at vi ser mer enn det vi egentlig «ser», ved at vi tillegger forutsatte egenskaper med vår bevissthet (Aadland, 2001). Gjennom vår bevissthet blir fenomenet/tingen møtt, slik den vises seg for oss, og videre mente Husserl at «det eneste vi kan forholde oss til, er tingene slik de framtrer for oss. Men ved å reflektere over tingens allmenne vesen kommer vi fram til en dypere erkjennelse» (Aadland, 2001, s. 177). Husserl fokuserte også på at en i møte med andre mennesker, må en tillate at den andre får mulighet til å komme fram for oss på egne vilkår, både forutsetningsløs og uten fordommer, hvor disse personene må få tre fram med sine egne kjennetegn og, med sin vilje, meninger og intensjoner. Dette vil kunne forekomme når den andre kan stå fram for oss på egne vilkår, og vi forholder oss empatiske, innlevende og åpne (Aadland, 2001). Ved å stille seg så nøytral og «avkledd» som mulig foran den andre, kan en få tak i den andres egenart og særpreg uten av at vi i for stor grad preges av våre forhåndstolkninger og antakelser (Aadland, 2011).

Når det gjelder min egen forforståelse, springer det ut fra erfaringer jeg har fra flere års arbeid innenfor barnevern og miljøterapi, hvor jeg er godt vant til å jobbe i dybden, der en blir godt kjent, og hvor relasjonsbetydning og tett samarbeid med systemet er viktig. Videre har jeg også samarbeidet tett med saksbehandlere, og gjort flere kartlegginger og veiledninger i undersøkelsessaker, der jeg ofte har samarbeidet med flere kommuner samtidig. Gjennom min erfaring jeg har fått et inntrykk og en oppfatning av at det er stort sprik i måten vi vurderer folk, og hvordan vurderinger gjøres. Denne oppfatningen må jeg være bevisst på både i prosessen med intervju, og analyse, slik at mitt arbeide med denne studien ikke i for stor grad preges av min erfaring, men hvordan dette gjennomføres og oppfattes av de som er informantene til studien.

2.2 Intervjuguiden

Som nevnt ovenfor, er min tilnærming delvis strukturert og intervjuene er basert på en delvis strukturert intervjuguide. Thagaard (2013) beskriver som følger, at selv om temaene/spørsmålene forskeren skal spørre om i hovedsak er bestemt på forhand, vil en kunne la rekkefølgene på spørsmål og temaene bli avgjort under intervjuene. På samme tid som en passer på at temaer som er viktig for problemstillingen blir snakket om i løpet av samtalen. Slik vil en kunne følge den som intervjues sin fortelling. I tillegg er det viktig at forskeren har en åpenhet for at det kan tas opp ikke-planlagte temaer fra den som intervjues, dermed vil fleksibilitet være nødvendig for å kunne trekke spørsmålene sammen med den som intervjues sine forutsetninger (Thagaard, 2013). Samtalen mellom personen som intervjues og forskeren, som styres av de temaene forskeren søker å få informasjon om, er det kvalitative forskningsintervjuet (Thagaard, 2013). For en bedre forståelse av denne tilnærmingen, har jeg tidligere i dette kapittel sett det som hensiktsmessig å basere meg på hermeneutiske og fenomenologiske perspektiver. Eksempler på spørsmål som ble stilt til informantene er: *«hvordan går dere frem i undersøkelser? Gi en beskrivelse av fremgangsmåten, er det standard prosedyre/egne rutiner etc... Hvilke metoder bruker dere for å få inn informasjon? Bruker dere verktøy/intervjuguider?... Intervjuer dere familiene? I tilfelle hvordan gjennomføres det?... Snakker dere alltid med barna? Hvis ikke – når snakker dere med barna? Dersom, synes du at det er krevende å prate med barna? Opplever du/dere at dere har fått nok opplæring og kompetanse i samtaler med barn?... Drar dere på hjemmebesøk, i tilfelle hvor mange?... Hvilke elementer tas med i vurderingene deres?».*

Fullstendig intervjuguide er tatt med som vedlegg til oppgaven.

2.3 Utvalg

Utvalget i denne studien består av 8 barnevernsansatte i ulike kommuner som jobber med undersøkelsessaker. Thagaard (2013) beskriver at en i kvalitative studier plukker informanter som enten har kvalifikasjoner eller egenskaper som i forhold til studiens perspektiver (teoretiske) og problemstillingen er strategisk. Dette vil si at studier som er kvalitative baserer seg på strategiske utvalg. For å finne ut hvem forskere skal få informasjon fra, må utvalget som undersøkelsen baserer seg på avklares og spesifiseres (Thagaard, 2013).

Ved å bruke et strategisk utvalg vil hensikten være for å belyse problemstillingen i studien, og ikke samle datamateriale som omhandler noe annet. Når det gjelder rammer for denne

oppgaven mener jeg at intervju med 8 saksbehandlere i 4 ulike kommuner, kan gi god nok informasjon, på samme tid som at datamaterialet ikke blir for omfattende. Jeg har valgt kun å intervju saksbehandlere i barneverntjenestene og ikke ledere, da leder ofte ikke jobber direkte med saksbehandling i undersøkelser som pågår. Felles for mine informanter er at de jobber med undersøkelsessaker.

Informantene i denne studien presenteres her som følgende:

Kvinne, 39 år, egne barn. Informanten har jobbet 7 år i barneverntjeneste, er utdannet barnevernspedagog, ikke videreutdanning. Har Kvello-kurs, og kurs i motiverende intervju.

Mann, 42 år, egne barn. Informanten har jobbet 3 år i barneverntjeneste, er utdannet sosionom, ikke videreutdanning. Har Kvello-kurs, og kurs om vold.

Kvinne, 32 år, egne barn. Informanten har jobbet i barneverntjeneste i 1 år, er utdannet sosionom, ikke videreutdanning. Har Kvello-kurs.

Kvinne, 36 år, egne barn. Informanten har jobbet 7 år i barneverntjeneste, er utdannet barnevernspedagog, har videreutdanning i vold, er ART- veileder og sertifiser ICDP-veileder. Har Kvello-kurs.

Kvinne, 33 år, ikke barn. Informanten har jobbet 3 år i barneverntjeneste, er utdannet barnevernspedagog, ikke videreutdanning. Har Kvello-kurs og kurs i seksuelle overgrep.

Kvinne, 45 år, ikke barn. Informanten har jobbet i barneverntjeneste i 13 år, er utdannet barnevernspedagog, har videreutdanning i vold i nære relasjoner, barnerett og masterutdanning i barnevern. Har Kvello-kurs.

Kvinne, 42 år, egne barn. Informanten har jobbet 2 år i barneverntjeneste, er utdannet barnevernspedagog, ikke videreutdanning.

Kvinne, 36 år, egne barn. Informanten har jobbet 7 år i barneverntjeneste, er utdannet barnevernspedagog, har videreutdanning i vold i nære relasjoner, aggresjonsproblematikk og psykisk helse rettet mot barn og unge. Har Kvello-kurs og kurs i EuroADAD.

Det vil ved bruk av informantens beskrivelser og sitater i oppgaven ikke henvises til den enkelte informant.

2.4 Rekruttering

Jeg kontaktet barnevernledere for de aktuelle kommunene, hvor jeg presenterte studien og tema, og prosjektbeskrivelse ble sendt til ledere og de som skulle intervjues. Kontakten med informantene ble etablert etter avtale med deres ledere. Intervjuene ble gjennomført på barnevernkontorene til hver enkelt informant. Hvert intervju tok omtrent 45 min, og det ble satt av tid til informasjon om studien og intervjuet i forkant. Min opplevelse var at jeg ble tatt godt imot, og at intervjuene bar preg av at stemningen var avslappet og dialogen oss imellom var god. Dette gjaldt alle 8 intervjuene. Det ble under intervjuene gjort lydopptak, og det ble brukt nummer på intervjuene i stedet for navn. Informantene er informert om at lydopptak og eventuell annet datamateriale vil bli slettet etter prosjektslutt.

2.5 Transkripsjon

I oppstart av analyseprosessen transkriberte jeg intervjuene fra båndopptakeren. Å høre på råmaterialet og gjøre det om til tekst var tidskrevende, og ga en stor del skriftlig materiale til det som videre skulle bearbeides. Dette arbeidet førte til at jeg ble godt kjent med innholdet i intervjuene, og gjennom prosessen hvor en lytter, skriver, stopper opp, lytte igjen, fikk mulighet til bevissthet og refleksjon rundt det som tidligere ble sagt. Jeg valgte i tillegg å skrive egne notater ved siden av. Jeg oversatte intervjuene til bokmål med hensyn til anonymisering og personvern, og unnlot hvilepauser, latter og uttrykk som ble svært forsterkende. Ved bruk av få informanter vil det kunne være mulig å kjenne igjen dialekt og snakkemåte og ble derfor styrende for min måte å gjennomføre transkriberingen.

I følge Malterud (2011) skjer en fordreining av hendelsen i et intervju når en samtale som er muntlig blir omgjort til skriftlig, selv om ordene blir gjengitt ordrett. Vårt naturlige muntlige språk er som oftest i større i grad mer uformelt og oppstykket en vårt skriftlige språk, og vi snakker stort sett heller ikke slik at en gyldig gjengivelse av det som kommer frem i samtalen, vil være i en skriftlig tekst. Dermed vil det være viktig å tenke på at samtalene gjennom skriftliggjøringen presenteres slik at det representerer det informantene hadde å fortelle på best mulig måte (Malterud, 2011). Meningen i samtalen mellom informant og den som intervjuer kan i stor grad formes gjennom at de for eksempel har felles yrkesbakgrunn, og deler av kommunikasjonen som er nonverbal vil kunne innebære en felles kunnskap, og dermed ikke kunne gjengis i skriftlig form (Malterud, 2011).

2.6 Svakheter, styrke og validitet

Mitt utvalg består av 8 informanter, og er ikke et representativt utvalg. Det er derfor ikke slik at mine funn vil være direkte generaliserbare. Likevel tenker jeg at det ikke trenger å sette begrensinger for å få informantens betraktninger, historier og vurderinger, som for øvrig vil være i tråd med hensikten i dette studiet. Det er både svakheter og styrker med denne studien.

Andre forhold som kan ha betydning for validitet er hvorvidt det er full sannhet i det informanten forteller, mitt kjennskap til fagmiljøet og min forforståelse. Jeg har tidligere i metodekapittelet redegjort for forforståelsens betydning, men vil likevel trekke frem her at det vil kunne påvirke mitt resultat i studien, dette både gjennom teorivalg, gjennom mine beskrivelser, analyse og tolkning. Informasjon som en annen forsker ville ha vektlagt kan jeg ut i fra min oppfatning, kjennskap til miljøet og erfaring ha oversett, eller ikke vektlagt. Sannsynligheten for at jeg har bearbeidet og overført informasjon jeg har fått til det som allerede er integrert i meg som både fagperson og menneske, vil være til stede. Samtidig er etter min mening egen forforståelse, erfaring og kunnskap, en styrke i min studie idet jeg har arbeidet tett med barneverntjenester i flere kommuner, samtidig som jeg som veileder har jobbet tett med familier. Dette har gitt meg en innsikt fra begge sider som kan bidra til at jeg stiller relevante spørsmål til informantene.

Min studie er utført i en del av landet med mindre kommuner og barneverntjenester, der fagmiljøet er såpass lite at svært mange har kjennskap til hverandre. Dette kan være en styrke for studien, da alle informantene visste at jeg har god kjennskap til fagmiljøet, noe som kan medføre høyere grad av tillit til meg, og dermed føre til ærligere svar. På en annen side kan det være en svakhet, dersom informantene ikke ønsker å fremstille seg selv eller arbeidsplassen i dårlig lys, fordi jeg har kjennskap til fagmiljøet. Videre kan det påpekes at dersom denne studien hadde vært utført i andre deler av landet, med større eller mindre enheter, kunne resultatet vært annerledes, idet eksempelvis arbeidsforhold, arbeidsmengde, lokalkultur vil kunne påvirke.

I følge Thagaard (2013) dreier validitet seg om gyldighet av tolkninger som fremkommer fra den som forsker, og med tanke på om funnene av undersøkelsen er representativ for den virkeligheten vi har forsket på, kan vi vurdere validiteten. En annen betraktning som Malterud (2011) trekker frem er relevans av forskningen, hvor de som forsker har et mål om å utvikle kunnskap om det som skal studeres.

For å styrke troverdigheten i denne studien har jeg valgt å bruke en bestemt strategi for analysearbeidet, slik at det i større grad ble mulig for meg å beskrive arbeidet som er gjort for leseren, og at jeg ved en systematisk prosess ville reflektere, stoppe opp, og organiserer råmaterialet.

2.7 Analyse

Gjennom organisering, sammenfatning og fortolkning av materialet, skal analysen være brobygger mellom råmaterialet og resultater (Malterud, 2011). Vi stiller spørsmål til materialet med utgangspunkt i vår problemstilling, og gjennom refleksjon som er systematisk kritisk kan vi gjengi og identifisere kjennetegn og mønstre som vil være svarene (Malterud, 2011). Vår teoretiske referanseramme og forforståelsens betydning skal i forhold til empiriske funn avklares. Videre drøftes resultatene i forhold til teorier som foreligger (Malterud, 2011).

Analysen i oppgaven er gjennomført med bakgrunn i en systematisk tekstkondensering. Metoden har sin inspirasjon fra Giorgis fenomenologiske analyse, hvor formålet med den analysen ifølge Giorgi er at en innenfor et bestemt område utvikler kunnskap om livsverden og erfaringer til informantene (Maltrud, 2011). I analysemetoden systematisk tekstkondensering er det gjennomføring av 4 trinn som utgjør hovedstrukturen, trinnene har forankring i Giorgis prosedyre for analysen. Trinnene er, å få inntrykk som er helhetlig, identifisering av meningsdannede enheter, abstrahere innholdet av meningsdannede enheter, og til sist en sammenfatning av dets betydning (Malterud, 2011).

I arbeidets første trinn leste jeg intervjuene flere ganger for å bli så godt kjent med intervjuene som mulig. Jeg gjorde notater samtidig på dette tidspunktet. Etter lesningen var gjennomført, forsøkte jeg gjennom inntrykkene mine, å se konturene av temaer som foreløpig kunne belyse min problemstilling. Under dette arbeidet endte jeg opp med 8 temaer som fikk foreløpige navn ut i fra beskrivelser som jeg under lesning hadde bitt meg merke i. Videre startet jeg sortering av hva som hang sammen, og hva som skilte seg i fra hverandre. Ved å systematisk gjennomgå det materiale som forelå, var jeg i analysen andre trinn i gang med å finne meninger i materialet for å kunne sees i forhold til oppgavens problemstilling. Her plukket jeg ut deler i fra teksten som var såkalte meningsbærende enheter. Med meningsbærende enheter menes det -og kan ifølge Malterud (2011) beskrives som å identifisere og velge ut biter av tekst/tekstenheter som sier noe om- og har innehar kunnskap om tema/temaer fra tidligere trinn. Kodearbeidet var i startet, og oppdaget gjennom dette enda et nytt tema som ville være aktuelt å se nærmere på. I behov for å være mer spesifikk i temaene i forhold til hva jeg

ønsket å finne ut av, ble det i videre arbeidet laget nye grupper som ble justert i forhold til det jeg fant. I denne delen av arbeidet ble intervjuene gjennomgått gjentatte ganger, slik at relevant kunnskap til de nye gruppene ikke skulle bli oversett/tatt med. Under dette arbeidet ble det brukt ulike farger for å kunne sortere i mitt materiale.

I det tredje trinnet av analysearbeidet forsøkte jeg å sammenfatte det som kom frem i de tidligere analysetrinnene. Jeg tok ut de meningsbærende temaene, og la til side det som var mindre meningsbærende, slik at de eventuelt kunne brukes senere, og fikk dermed 6 temaer som var i tråd med min problemstilling. Ved nærmere gjennomgang av disse temaene, så jeg at noen underpunkter inneholdt få elementer som kunne brukes videre. De viktige elementene som var relevant i min undersøkelse ble tatt videre for å kunne besvare min problemstilling. Dermed ble det synlig nye svar som jeg tidligere ikke hadde bemerket meg med. Det ble i det videre arbeidet startet med de store kodegruppene, og oppdaget at jeg kunne plassere noen av de mindre viktige svarene inn under disse. I de store kodegruppene fremkom det nyanser og meninger som jeg satte i undergrupper. Teksten ble naturlig nok tolket ut i fra mitt faglige ståsted, og dermed ble det jeg mente var relevant tatt videre med i prosessen. Gjennom dette arbeidet kom jeg frem til 3 kategorier for videre analyse, og hentet inn tekster som passet inn under disse.

Etter dette tidspunktet i prosessen, var sammenfatning av resultatene var i ferd med å ta form, og dermed beveget jeg meg over i det neste trinnet av analysen. Neste steg av analysen var trinn fire, hvor jeg gjennom tekstene gjenforteller informantenes beskrivelser. I denne prosessen så jeg at resultatene mine var i samsvar med det informantene tidligere forsøkte å fortelle meg, og tekst til hver kategori var formet.

Gjennom denne prosessen fremkom følgende kategorier: Saksbehandlers forutsetninger for å utføre undersøkelser, saksbehandlers erfaringer med samtaler med barn, og saksbehandlers møte med familien. Dette presenteres i oppgavens resultatdel.

2.8 Etikk

Gjennom forskningsprosessen er det fulgt, og tatt hensyn til forskningsetiske retningslinjer som foreligger jf. forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi, gitt av Den nasjonale forskningsetiske komite for samfunnsvitenskap og humaniora (De nasjonale forskningsetiske komiteene, 2016). Likeledes vil også Lov om behandling av

etikk og redelighet i forskning jf. forskningsetikkloven (2006) ligge til grunn for etiske vurderinger gjennom prosjektet. Dette kan også med andre ord kort beskrives slik, at forskningsetikk omhandler en forskers refleksjon over sitt etiske ansvar gjennom forskningsprosessen. Prosjektet ble meldt til Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste (NSD), da studenter og forskere som skal behandle personopplysninger skal sende melding til personvernombudet <http://www.nsd.ubi.no/personvern/meldeplikt/>. Tilbakemelding fra NSD var at prosjektet ikke var meldepliktig da det ikke ville trenge av informantene personopplysninger, kommuner identifisert med navn, eller sensitive opplysninger om barneverntjenesten eller ansatte. Dermed vil all deltakelse i prosjektet være anonymt. Informantene har fått informasjon om studien og signert samtykkeerklæring i forkant av intervjuene (informert samtykke).

Et informert samtykke ifølge Alver & Øyen (1997) er sett opp mot en enighet av at forskning kan medføre negative virkninger eller skade for den som det forskes på, og at de som skal delta i forskning skal ha rett til selv å ta del i å vurdere slike mulige belastninger. Gjennom måten forskningsdataene blir innhentet på, og gjennom selve forskningsprosessen, kan slike negative virkninger bli påført. Dette kan også forkomme gjennom bruken av resultatene av forskningen (Alver & Øyen, 1997). Etske problemstillinger vil gjennom undersøkelser kunne oppstå ifølge Kvale og Brinkmann (2009), og at betydningen av fortrolighet, konsekvenser, forskerens rolle og informert samtykke er de grunnleggende forskningsetiske prinsipper. Videre tenker jeg at forskningsetisk hensyn er et ansvar som strekker seg utover det som fremkommer i retningslinjer for forskning. Her ønsker jeg å trekke frem menneskers rett til frihet og selvbestemmelse. Likeledes tenker jeg at den kunnskap og erfaring forskeren har rundt tema som forskers på vil være viktig, slik at forskeren både i utforming av problemstilling, og gjennom forståelsen i forskningsprosessen, vil i større grad være bevisst på hvordan dette vil kunne påvirke de som forskes på, og hvordan en håndterer både dem og informasjonene som fremkommer.

2.9 Sentrale begreper/begrepsavklaring

Det vil i beskrivelsen av mine funn fremkomme flere uttalelser der informantene refererer til Kvellomalen, dermed sees det her nødvendig å kort redegjøre for den i forkant.

Ifølge Kvello (2007) har utviklingen av malen hatt som mål å sikre en systematisering av barneverntjenestenes utredninger av den omsorg barn får av foreldre. I hovedsak er

utredningsmalen tiltenkt saker som grenser opp mot lov om barneverntjenester § 4-12 som omhandler omsorgsovertakelse og saker jr. §, 4-4 som omhandler hjelpetiltak (Lauritzen et al., 2017). I vurderinger og drøftinger blant fagpersoner viser Kvello (2007) til at malen også kan benyttes som diskusjonsgrunnlag, samt i drøftinger om tiltak sammen med foreldrene. Som forutsetning for bruk av malen beskriver Kvello (2007) det som en nødvendighet med god faglig kunnskap hos de som tar den i bruk.

Det beskrives i evalueringsrapport av Kvellomalen (Lauritzen et al., 2017) at Kvellomalen slik den foreligger i per i dag, innehar 16 seksjoner hvor de i fagprogrammet Familia (som benyttes av barneverntjenesten) er delt inn i 10 skilleark. Disse skillearkene beskriver de viktigste områdene i undersøkelsessaker. Malens innhold viser tilnærmet lik rekkefølge av den prosessen med innhenting av informasjon, analysearbeid, oppsummering og beslutning som følges i undersøkelsesarbeidet i barnevernet (Lauritzen et al., 2017). Det fremgår videre at teoretisk grunnlag for Kvellomalen springer seg ut fra bioøkologisk teori ut ifra Bronfenbrenners modell og transaksjonsmodellen, og at malen i tillegg basere seg på flere teoretiske retninger som blant annet psykodynamisk teori, mentalisering og tilknytningsteori, samt retninger i forhold til samspill, kognitiv fungering. (Lauritzen et al., 2017). Det fremkommer forøvrig også av evalueringsrapport av Kvellomalen (Lauritzen et al., 2017) at Kvello påpeker at hensikten med de sjekklister som foreligger for bruk av malen, ikke er tiltenkt å slavisk følges.

Jeg vil videre presisere at jeg i studien har valgt å bruke begrepet saksbehandler om de ansatte i barneverntjenesten, da jeg opplever at det er ulik praksis på hvilken stillingsbenevnelse de ulike barnevernkontorene gir sine ansatte. Andre stillingsbetegnelser som blir brukt kan for eksempel være barnevernkonsulent og barnevernkurator. Flere av mine informanter omtalte seg selv som saksbehandlere.

3 TEORETISK PERSPEKTIV

Med utgangspunkt i oppgavens problemstillinger, som omhandler hvordan barnevernet arbeider i undersøkelsesfasen, har jeg valgt å se min studie i lys av Bronfenbrenner sin økologiske teori om barns utvikling. Jeg har en oppfatning av hans teori, ut ifra mitt perspektiv, kan sees som gyldig for dagens faglige og juridiske føringer for hvordan det er tenkt at barnevernet skal gjennomføre undersøkelser.

Urie Bronfenbrenner (1917-2005) var en russisk-amerikansk utviklingspsykolog, som ifølge Bø (2012) ble sett på som en av de mest brukte og fremtredende utviklingspsykologer i USA. Med sin bok *Barn i to verdener: USA og Sovjet* (1973), ble han i det norske fagmiljøet lagt merke til i 1970 årene. I forståelsen av menneskets utvikling viste han til en tverrfaglig tilnærming, der han sa at i skjæringspunktet mellom de biologiske, psykologiske og sosiale vitenskapsdisipliner ligger den menneskelige utviklingsøkologi. Med dette mente Bronfenbrenner at disse påvirker og har betydning for menneskets utvikling i samfunnet (Bø, 2012). Bronfenbrenner sammenfatter videre kaoset av faktorer som innvirker et oppvekstmiljø til en helhetsmodell som er forståelig (Bø, 2012). Bronfenbrenner selv definerer det slik:

The ecology of human development involves the scientific study of the progressive, mutual accommodation between an active, growing human being and the changing properties of the immediate settings in which the developing person lives, as this process is affected by relations between these settings, and by the larger contexts in which the settings are embedded (Bronfenbrenner, 1979, s. 21).

For en forståelse av Bronfenbrenners teori sett i lys av dagens samfunn, har jeg valgt å bruke Imsen, Bø, og Klefbeck & Ogden sine gjengivelser av hans teori og system. Imsen (2014) beskriver i fra boken *Elevers verden* hans modell som et komplisert nettverk, Bronfenbrenner kalte dette en bioøkologisk tilnæringsmåte, der alt har en sammenheng med alt, og at barn må sees i sammenheng med de ulike kontekstene de hører hjemme i. For å forstå utvikling hos barn må vi i større grad enn før se nærmere på miljøaspektet i utviklingsproblematikken, dette var Bronfenbrenners påstand (Imsen, 2014). Videre mente han at vi må se nærmere på kvaliteten på konteksten barn befinner seg i, og lage en beskrivelse/teori av hvordan barna opplever de ulike kontekstene (Imsen, 2014).

Imsen (2014) beskriver som følgende at Bronfenbrenners teori består i hovedsak av fire deler: personen, nære relasjoner/prosesser, kontekster og tidsperspektivet. I forståelsen av *personen*, som den første delen, kan man beskrive et utvalg av personlige egenskaper som kognitive, biologiske, følelses- og atferdsmessige forhold. De genetiske forutsetninger barn har, var Bronfenbrenner klar på at var nødvendig å integrere. Nærheten mellom barnet og de ulike kontekstene barnet befinner seg i, beskrives som *prosessene*, den andre delen av teorien. Etter hvert som flere relasjoner etableres vil de med barnets alder endres og bli mer komplekse, og vil være viktige for barnets gradvise utvikling og selvstendighet (Imsen, 2014).

Imsen (2014) viser vider til at alle de ulike *kontekstene* som barnet står i samspill med, som kan systematiseres i nivåer og som igjen står i forbindelse med hverandre, er det tredje nivået. Barnet i utviklingens løp forholder seg stadig til flere miljøer og ulike sammenhenger, dette fører til at noen relasjoner får mer, og andre mindre betydning, og dets nettverk blir stadig mer sammensatt. Dette kan for eksempel hos tenåringer sees på som en pendling mellom selvstendighet og avhengighet. Samhandlingen må regelmessig foregå over en viss tid for å være betydningsfull for utvikling, dette er den fjerde delen som beskrives som *tid* (Imsen, 2014).

Modellen består av følgende ulike nivåer:

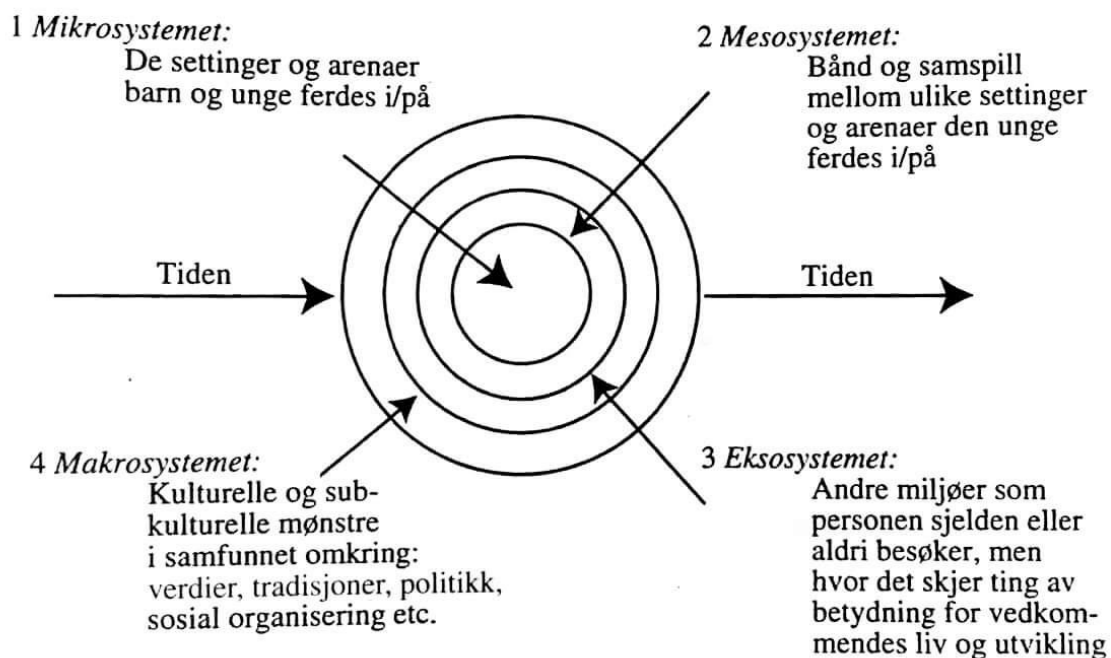
Mikronivået: miljø som barnet er involvert direkte i, som for eksempel vennegrupper, skole, familie, oppvekstområde, er innbefattet i mikronivået. Om en ser barnet i forhold til ett nærmiljø, som familien for eksempel, vil dette være å se barnet på mikronivå. Barnet er en del av et nettverk av relasjoner som kommer av forskjellige komponenter som familiens medlemmer, barnet, lærere, og de rolle de innehar (Imsen, 2014). Bronfenbrenner hevdet at menneskers utvikling skjer i møter og samspill med andre mennesker som innehar flere og forskjellige roller, og kan vise til et stadig større rolle-repertoar (Bronfenbrenner, 1979).

Mesonivået: for barnet fremstår nærmiljøet som integrert helhet. Ved å se på påvirkningen av erfaringer som barnet tar med seg fra for eksempel skole til hjemmet, og fra hjemmet til skole ser en nærmere på hvordan utfallet av en situasjon kan ha innvirkning på hva som hender i en annen situasjon, og likeledes hvordan forandringer i et miljø fører til forandringer i et annet miljø. Med det kan en si at mesonivået er å bringe frem samspillet mellom flere miljøer ved å studere dem samtidig (Imsen, 2014).

Eksosystemet: innbefatter bestemmelser, opplevelser og endringer i mikromiljøer for eksempel arbeidssituasjon hos foreldrene, som barnet har liten eller ingen innbefatning med, som likevel vil kunne påvirke barnet og de arenaer barnet befinner seg på, da foreldrene vil være viktig for barnet (Bø, 2012).

Makrosystemet: kan sees på som bestemmelser og påvirkninger på samfunnsnivå, som blant annet politiske system, sosial- og helsevesen, utdanningssystem, økonomiske systemer osv (Imsen, 2014). Individet påvirkes av mikro, meso, og eksosystemet som igjen påvirkes av makrosystemet, som sees på som den ytterste sirkel (Bø, 2012).

Illustrasjon Bø (2012):

Figur1: Bronfenbrenners bioøkologiske modell (Bø, 2012, s. 171)

Klefbeck & Ogden (2003) viser i sin bok *Nettverk og Økologi. Problemløsende arbeid med barn og unge* til det de kaller økologiske overganger. Her forklarer de hvordan barnet beveger seg mellom ulike mikronivåer, som sammen blir til et mesonivå. Disse overgangene er naturlig del av et menneskes liv, og kan dreie seg om å begynne i barnehage, på skole, ungdomsskole osv, og barn er sårbare i disse fasene. Dersom et barn har støtte fra sine foreldre i disse overgangene kan barnet håndtere overgangen på en enklere måte. For at dette skal la seg gjennomføre er kommunikasjon mellom mikronivåene sentral, der barnet lettere møter overgangene dersom foreldrene omtaler den som positiv (Klefbeck & Ogden, 2003).

For et barn er de påvirkninger som har mest direkte betydning for barnet den informasjon eller påvirkning som flyter mellom mikro – og mesonivå, i det disse inneholder de nære relasjoner. Hendelser på eksonivå kan også få en direkte påvirkning på barnet gjennom eksempelvis samlivsbrudd mellom foreldre, eller flytting. Om denne påvirkningen får en positiv eller negativ innvirkning på barnet avhenger av om systemet har et barneperspektiv (Klefbeck & Ogden, 2003).

For å skape gode oppvekstbetingelser for barn og unge, vil det være viktig å inneha et helhetlig perspektiv (Imsen, 2014). Ved å benytte Bronfenbrenners modell som et verktøy for å se på barns oppvekstmiljø, vil vi ikke slå oss til ro med forklaringer som er forenklet om et barns situasjon med bakgrunn i opplysninger som er enkeltstående, men at vi skal betrakte flere forhold samtidig (Imsen, 2014).

Kvello (2007) beskriver i sine betraktninger det slik, at vi i nåtidens fagfelt i en større grad er bevisst og anvender teoretiske modeller for hvordan vi skal forstå og handle, og beskriver det som overordnede teoretiske perspektiver som dekker kunnskap og erfaring fra praksis og forskning. Transaksjonsmodellen er en teoretisk modell som vi i dagens fagfelt benytter for å forstå barn og unges utvikling (Kvello, 2007). Gjennom videreutvikling av sin teori er Bronfenbrenners teori beskrevet som en av de mest sentrale i forhold til transaksjonsmodellen (Kvello, 2007), og modellens perspektiver sees på som et viktig utgangspunkt for undersøkelsesarbeidet i barnevernet. Transaksjonsmodellen ligger også til bakgrunn for Kvellomalen som i dag blir anvendt av flere barneverntjenester, og er tiltenkt som en ramme og verktøy for barnevernets undersøkelsesarbeid (Kvello, 2007). For nærmere beskrivelser av Kvellomalens innhold og bakgrunn henvises det her til Kvellos bok (2007) *Utredninger av atferdsvansker, omsorgssvikt og mishandling*. Jeg vil ikke her ytterligere inngå i nærmere beskrivelser av transaksjonsmodellen, men har sett det som hensiktsmessig å likevel trekke det inn da det fremkommer at flere av informantene i denne studien også har brukt eller bruker Kvellomalen i sitt undersøkelsesarbeid. Kvello henviser til at han har bygget sin bok på transaksjonsmodellen der det mest styrende for fokus i boken er Bronfenbrenners teori (Kvello, 2007).

For denne studien finner jeg gyldighet i Bronfenbrenners teori i det barneverntjenesten søker å få informasjon og kjennskap til en familie gjennom undersøkelsesarbeid på flere arenaer, og så bredt som mulig.

4 PRESENTASJON AV FUNN

Funn fra min studie vil i denne delen av oppgaven presenteres. Min hensikt har vært å kartlegge hvordan dette fagfeltet selv opplever sitt arbeide, og hvorvidt mitt tidligere inntrykk av at spriket i vurderinger som gjøres er stort eller ikke. I dette ligger også kompetanse i arbeidet og kvalitet. Funnene som fremkommer av intervjuene viser blant annet at det ut ifra saksbehandlers egne betraktninger er behov for mer kompetanse og ønske om bedre kvalitet i arbeidet. Funnene viser også at det er ulik praksis i hvordan undersøkelsesarbeidet gjennomføres. Gjennom analysearbeidet fremkom det tre temaer/kategorier som omhandler: Saksbehandlers forutsetninger for å utføre undersøkelser, erfaringer med samtaler med barn, og saksbehandlers møte med familien. I den videre teksten vil det under presentasjon av disse kategoriene brukes utsagn fra mine informanter, disse vil presenteres i kursiv.

4.1 Saksbehandlers forutsetninger for å utføre undersøkelser

I forhold til beskrivelse av fremgangsmåten i undersøkelser, fremkom det at felles for alle informantene ble det alltid på bakgrunn av meldingen utarbeidet en undersøkelsesplan for det videre arbeidet, men det viste store forskjeller for fremgangsmåter og gjennomføring. Hovedmengden av informantene oppga at de i tråd med undersøkelsesplan fulgte eller har tidligere fulgt Kvellomal. Kun en av informantene hadde aldri brukt eller sett malen brukes, og en informant var gått helt bort i fra bruk av malen. Fra de fleste informantene kom det frem at kun deler av malen ble fulgt, da samtlige beskrev bruk av malen for omfattende, tidskrevende, og tung. En av informantene beskrev det slik: *«tror ikke alle er så fornøyd med den, for med en gang du ser på den, så blir den veldig stor. Den blir litt sånn uoverkommelig bare en ser på den, og jeg tenker den er altfor inngående til å ha i undersøkelsesfasen. Den burde ha vært gjort mye lettere, med konkrete spørsmål om hva man skal se etter, eventuelt spørsmål som man kan stille barna og foreldrene. Jeg synes ikke det er bra at barneverntjenestene bruker den slik den blir brukt, for det tror jeg i utgangspunktet ikke er meningen. For i store saker, og de som er god på Kvello kan man sikkert dra mye ut av det, men de små kursene som vi har hatt som kontaktpersoner, og skal bruke så mye av Kvellomalen... det tenker jeg ikke er bra. En konkret kortere og enklere mal ville ha vært bedre som verktøy».*

En informant oppga å være fornøyd med bruk av Kvellomal, men hadde kun jobbet i barnverntjenesten i kort tid, og mente derfor at det ble vanskelig å sammenligne den med andre måter å jobbe på. Denne informanten fulgte også bare deler av malen. Flere av informantene oppga videre at de i tillegg til å trekke inn elementer fra Kvellomalen i undersøkelser også jobbet ofte ut i fra seg selv, hvor erfaringer som er gjort tidligere ble brukt, og at det varierte fra sak til sak hvilket fokus som ble viktig å ha. På spørsmål om informantene var fornøyd med å bruke Kvellomal, fremkom det at 6 av informantene ikke var fornøyd, 1 fornøyd, og 1 hadde lite kjennskap til malen. En av informantene uttalte seg slik: *«jeg husket da Kvellomalen kom, jeg var undrende allerede da på om vil liksom alle i barnevernet nå skulle jobbe ut i fra hva en mann mente. Den er for tung og omfattende i forhold til tid vi har til rådighet. Men jeg tror og tenker at det for fremtiden vil være bra hvis det vil komme maler som kan systematisere undersøkelsene bedre, for jeg tenker det vil være bra kvalitetsmessig. Vi er jo forskjellige individer i sakene, men tror hvis vi kunne hatt samme utgangspunkt på en måte om hvordan en handterer en sak, så tror jeg ulikhetene i barnevernet blir mindre, og man vil jobbe bedre. Det er jo ikke et mål at det skal bli helt likt, det vil ikke gå, men det vil bli mindre grad av tilfeldighet i sakene i alle fall, og vi vil jobbe ut i fra samme utgangspunkt. Har man en felles forståelse om hvordan vi skal gå ut å jobbe, vil det bli mer oversiktlig. Kvaliteten vil bli bedre. Vi jobber jo ut i fra samme lovverk, men det er store forskjeller, det er i alle fall mitt inntrykk og erfaring fra de 4 forskjellige tjenestene jeg har jobbet i det blir liksom fra saksbehandler til saksbehandler».*

Samtlige av informantene ønsket at det skal komme en mal som vil være enklere å bruke, og som kan gi en god struktur på hvordan man legger opp en plan for undersøkelsesarbeidet. For saker som omhandler vold og seksuelle overgrep gjelder andre rutiner for oppstart av undersøkelse, da politiet ut i fra sakenes innhold og alvorlighetsgrad er med på å påvirke undersøkelsesarbeidet videre. Denne siden av undersøkelsesarbeidet vil ikke beskrives ytterligere i denne presentasjon.

Et gjennomgående trekk hos alle informantene var at samtlige ytret ønske om verktøy eller andre metoder på arbeidsplassen for innhenting av opplysninger hos andre samarbeidspartnere. Alle viste til at de stort sett innhentet informasjon skriftlig, og flere av informantene beskrev bruk av type mal for innhenting av opplysninger som beskriver tidsfrist for undersøkelsen, tidsfrist for ønsket tilbakemelding, samt standard spørsmål som skal besvares, og tilleggsspørsmål som ønskes besvart i forhold til sakens innhold og

problemområde. Videre funn viste at utfordringer som var felles for informantene var at de ofte ikke fikk svar innen tidsfrist, og at svarene ikke inneholdt ikke gode nok opplysninger, beskrivelser og svar på utfordringer, hvor flere trakk frem at de så før seg at det kunne bli vanskelig å gi gode beskrivelser, utdype bekymringer skriftlig, og at mye viktig informasjon ikke kom frem på den måten.

Et annet funn er at på spørsmål om hvilke elementer som blir tatt med i vurderingene viser ingen av informanten til spesielt bruk av mal, plan, konkrete verktøy, standard prosedyre osv. Flere av informantene fortalte at de i hovedsak gikk ut i fra meldingen i saken, og at det deretter ble ut i fra samspill, observasjoner, familieforhold, kommunikasjon, helse, opplysninger som er innhentet fra skole, barnehage og barnas utvikling, gjort vurderinger og trukket inn elementer som passer i saken. Informantene jobbet ulikt i forhold til dette området. Alle informantene oppga at de også gjennomførte hjemmebesøk i de aller fleste sakene, antall besøk varierte i fra sak til sak, og hva som kom ut av første hjemmebesøket, men gjennomsnittlig ca. 1-2 hjemmebesøk i undersøkelsesfasen.

Et annet relevant funn som fremkom var at de fleste informantene opplevde jevnt over å ha for liten tid og kapasitet til å prioritere undersøkelsessaker. En av informantene svarte slik på spørsmål om opplevelse av å ha nok tid: *«er det noen som noen gang har svart ja på det spørsmålet? Nei, sånn er det jo alltid både her og i andre kommuner som jeg hører, at det er mange saker og dessverre for liten tid. Det å være saksbehandler, det er jo noen prosesser som går andre steder også. Når en har vært over flere år også, så blir en inkludert i andre type prosjekt som ikke nødvendigvis omhandle saksbehandling, så det er jo med på å spise opp av tiden en har. Sånn at jeg skulle selvfølgelig ønske at vi jevnt over hadde bedre tid».*

Det fremkom videre at det i forhold til skriftlige prosedyrer og dokumentasjon gikk svært mye tid. Informantene beskrev det skriftlige arbeidet både som viktig og nødvendig, men at det tok mye av den tiden som var tilrådelig for undersøkelsesarbeidet. Noen av informantene trakk frem at det også skulle tas hensyn til at undersøkelsen ikke skulle gjøres mere omfattende enn nødvendig, og forsøkte å gjøre dokumentasjonen så kort som mulig, men at det likevel ligger et stort krav til skriftlig dokumentasjon i forhold til saker til retten.

På spørsmål i forhold antall sakers påvirkning av undersøkelsesarbeidet var alle informantene tydelig på at mengde saker per saksbehandler påvirket i høy grad hvor god en undersøkelse ville bli. Det ville selvfølgelig komme an på hvilke saker det er, da noen saker vil være mer tidkrevende enn andre, og vil kunne kreve flere hjemmebesøk eller reising osv. 3 av

informantene trakk frem at det å få god kvalitet over undersøkelsen, og kunne skrive gode rapporter uten stress var viktig også for egen ivaretagelse, og for å klare å stå i jobben over tid. Det var en klar enighet blant informantene om at antall saker som hver saksbehandler har samtidig vil være varierende, men at det ikke burde ligge mer enn 10 undersøkelsessaker hos en saksbehandler samtidig, for å sikre kvalitet i arbeidet. 4 av informantene opplyste at de flere ganger gjerne har hatt 10-25 saker gående samtidig. Et annet funn som må trekkes frem i denne sammenheng, er at flere av informantene oppga bemanningssituasjon på kontoret også som en påvirkning som var avgjørende for undersøkelsesarbeidet. Dersom det forelå ofte og flere sykemeldinger, eller at det ved de mindre kontorene hadde få ansatte, ville det ha avgjørende betydning i forhold til hvor mye tid som kunne prioriteres til bare undersøkelsesarbeidet, da saksbehandler gjerne måtte ta en del i andre oppgaver i sakene og på kontoret.

En informant trakk i denne sammenhengen frem dette: *«det som jeg synes er trist, og som jeg føler påvirker resultatet, er at i noen saker føler jeg at det er gått noe prestisje i, i fra tjenesten. Det er liksom lagt en forventning til hva jeg skal finne ut. Ikke mange ganger, men har hatt noen slike saker hvor jeg ikke har følt det greit. Føler at jeg må lete etter noe jeg ikke ser, og at det er en forventning til at jeg skal finne det ut».*

Et funn i forhold til opplevelse av trygghet i jobb, viste at samtlige av informantene ga beskrivelser av å oppleve trygghet i jobben sin. Alle oppga at gode tilgjengelige kollegaer og leders tilstedeværelse og tilgjengelighet hadde stor betydning for opplevelsen, og at de ofte var to saksbehandlere i vanskelige saker eller var en del av et team. En informant ga følgende beskrivelse: *«jeg føler trygghet på jobb, vi er et team med møter annen hver uke, vi har godt miljø, og hjelper hverandre der det trengs. Vi er ikke to og to hele tiden, men i vanskelige undersøkelser er vi to. Vi har et godt forhold til leder, som også tilbyr seg å være med om en sak er vanskelig. Der er det ikke spørsmål. Har vi akuttsaker har vi debriefing innen en uke med fagleder og leder, det ligger som rutiner».*

I et videre funn fremkom det fra noen av informantene at de opplevde at kommunens økonomi kunne ha påvirkning for deres rammer i arbeidet. Deriblant at alle informantene opplyste de svært sjeldent benyttet seg av sakkyndige, eller annen ekstern kompetanse. De sakene hvor det ble benyttet sakkyndig kompetanse, var ofte saker som omhandlet rus, alkohol, psykiatri, eller der barnevernet ikke har fått til samarbeid med foreldene. Økonomi

ble også av flere trukket frem som gjeldende i forhold til muligheter for kompetanseheving i form av videreutdanning og veiledning.

4.2 Erfaringer med samtaler med barn

Som et ledd i undersøkelsen skal saksbehandlere ut i fra juridiske rammer snakke med barna saken gjelder. Alle informantene var unisone i sine uttalelser om at det var en svært viktig del av undersøkelsen, og at de stort sett alltid snakket med barna i denne fasen. Dersom det ikke ble gjennomført samtale med barnet, skal det ligge svært gode grunner til grunn, og må dokumenteres. Årsak for å ikke snakke med barn som av de fleste informantene ble trukket frem kunne være forskjellige som, dersom barnet var lite og ikke hadde språk, og at det i stedet ble det gjennomført observasjoner, samtale med foreldre, og innhenting av opplysninger fra andre arenaer rundt barnet. Videre at barn som har vært til flere samtaler ble beskyttet for ytterlig belastning, eller at bekymringen i saken var så liten at en ikke gikk videre med en undersøkelse. Det var arten på bekymringen som egentlig avgjorde samtalene ifølge informantene.

På direkte spørsmål om å snakke med barn oppleves som krevende, viste det blant de fleste informantene stor enighet om at det var en krevende del av undersøkelsesarbeidet. Barnas alder, skape god relasjon, vanskelige saker, og om barnet var sjenert, åpen eller lukket var noe av det som ble oppgitt som utfordringer. Noen av informantene påpekte at kanskje ikke selve samtalen var det mest krevende, men det å opprette en god relasjon som ville gjøre at barnet ønsket snakke. Det fremkom også en klar enighet fra disse informantene om at mangel på opplæring, kompetanseheving og veiledning forhold til samtaler med barn påvirket i stor grad. En av informantene beskrev det følgende: *«det er ganske spesielt å tenke på at man har bachelor og 3 år på barnevernutdanningen, og så har vi ingen kompetanse på å snakke med barn. Vi hadde noen rollespill i studiene, og husker hvor redd jeg var da jeg var nyutdannet, og det var opplæringen. For det første burde det ha vært en del av utdanningen, og for det andre burde det i høyest grad være fokus hos tjenestene. Dette med samtaleteknikk, ikke bruke ledende spørsmål, det er ikke noe du bare hoster opp av deg selv. Det må jobbes med og finnes ut av. Man kan jo ødelegge en alvorlig sak dersom du ikke mestrer det, også det å snakke om traumatiske ting, hvordan skal man tilnærme seg, og det synes jeg er vanskelig».*

Felles for alle informantene var at ingen har fått tilbud om kompetanseheving og opplæring på området. 2 av informantene oppga at de ikke opplevde at samtaler med barna var særlig

krevende. Et tankekors her jeg vil trekk frem er at felles for disse 2 informantene var at de begge har jobbet kort tid i barnevernet, og har kort erfaring. Flere av informantene opplyste at erfaring fra egne barn spesielt spilte inn for en større trygghet i samtaler og relasjonsbygging til barna. En av informantene brukte ofte egne barn som inngangsport i samtaler med barn som ikke ville snakke ved for eksempel å si: *«hjemme har jeg et gutt på 8 år, og han bruker også å si...»* og da opplevde informanten at barna ble mer pratevillig med en gang. Dersom samtalen var om svært alvorlige ting som vold og overgrep, ble det brukt eksempler fra andre barn informantene har vært i kontakt med som: *«jeg har snakket med mange barn, og mange synes sånn eller sånn..., de blir lei seg eller sint, hvordan er det for deg?»*. En annen informant uttalte seg slik: *«jeg har selv barn i forskjellig alder, så jeg har en forutsetning for å forstå hva de egentlig kan uttale seg om, og hva de forstår i de forskjellige aldrene. Det gir både en kompetanse og trygghet. Jeg er også trygg på hvordan jeg kan prate med barna i de forskjellige aldrene, hvordan en skal tone seg inn på dem i forhold til å gi dem en trygghetsfølelse, og at de kan snakke om det vi er der for. Så jeg tenker at det å snakke med barn handler ikke om å stille en masse spørsmål, du må på en måte få dem til å fortelle en historie. For å stille bare spørsmål- åpne som lukket, er det sjeldent du får de svarene en på en måte ønsker. Det er her behovet for verktøy og kompetansehevingen kommer inn, hvordan gjøre selve samtalen.»*.

Videre ble også lang yrkeserfaring fra barneverntjeneste og tidligere arbeid i barnehage beskrevet av flere som viktige faktorer som spilte inn for trygghet i samtaler og i relasjonsbygging. To av informantene beskrev at de noen saker kunne bruke verktøy, hvor den ene informanten brukte heftet *Min barnesamtale* som en veileder for å bli litt kjent med barnet, og starte samtalen med litt ufarlig prat. Den andre informanten brukte av og til elementer fra metoden som politiet bruker i tilrettelagte avhør, informanten var usikker på hva metoden heter, og fullt innhold, men hadde sett på en del avhør med politiet, og hentet derfor en del av spørsmålene/elementer der ifra. Noen få av informantene beskrev at de brukte tegnesaker og spill med i samtalen for at barna skulle føle seg mer tilpass i situasjonen.

Samtlige av informantene ønsket tilbud om veiledning, kompetanseheving og verktøy på det området. Flere av informantene påpekte også at dersom barnet var over 15 år og part i egen sak, ble de oftest i første omgang kalt inn på samtale sammen med foreldrene.

4.3 Saksbehandlers møte med familien

Funn i forhold til saksbehandlers relasjon og forhold til familien viste at felles for informantene var viktigheten av å skape en god relasjon til familien allerede i undersøkelsesfasen. Flere av informantene trakk frem viktigheten av å skape tillit og samarbeid med foreldre, da foreldre ofte kunne være redde, usikre, sinte, og dersom en ikke klare å få til et samarbeid, ville det bli vanskelig i forhold til det videre arbeidet, og mulighet for å sette inn hjelpetiltak. En av informantene forklarer det følgende: *«jeg synes det er viktig å tenke på at når en skal inn i den private svære, sånn en er i en undersøkelse, at en ikke kommer inn med en distansert og en svært profesjonell holdning. Folk vil ikke åpne seg da, og barna kan bli usikker. Å skape et forhold vil være med på å gi en god dialog og et godt samarbeid, og det vil være lettere å skape tillit. I tillegg vil også informasjonsflyten til foreldrene gå bedre».*

Flere informanter mente det var avgjørende at relasjoner var tilstede for hvor god undersøkelsen ville bli. En informant beskrev relasjonsbetydningen slik: *«det er mange som vi er i kontakt med som er redd og sint, hvor jeg tenker at mye avhengig av det første møtet og første samtalen deres med barneverntjenesten. I forhold til hvordan samarbeidet blir videre, er det viktig at familien føler seg så trygg som de kan, ut ifra hva som er bekymringen. Hvis du ikke klarer å lage en god relasjon eller trygge familien på at du vil hjelpe, så får du motstand hvor du ikke vil klare å få de nødvendige opplysningene for å hjelpe barnet på rett måte. Eller at vi ikke får tilgang til å snakke med barnet. Vi er jo i en maktposisjon, så om vi ikke skulle forsøke å få til god dialog, vil vi jo møte en større motstand».*

Det ble også av noen informanter trukket frem at om en ikke klarte å skape en god relasjon eller tillit, ville også sannsynligheten for at det kanskje lettere ble dekket over ting være større, og at den motstand som møtes vil kunne vekke noe i en selv. Dermed vil det også bli vanskelig å finne ut hva som vil bli riktig hjelp, og hva som er den egentlige utfordringen.

På spørsmål til informantene om de hadde fått opplæring, veiledning eller tilbud om kompetanseheving i forhold til dette området av arbeidet, fremkom det at ingen av informantene har fått dette eller fått tilbud om det. Videre fremsto det som et klart ønske hos flere av informantene. 2 av informantene opplyste at de hadde ekstern veiledning i tjenesten noen gang i året, men begge opplevde at veiledningene ikke gikk på relasjon til familiene, men i større grad omhandlet hvordan en selv skulle håndtere situasjonene for å klare å stå i jobben. En av informantene omtalte det slik: *«vi har kollegaveiledning, men ikke noe som går*

spesifikk på det området. Jeg skulle så ha ønsket ekstern veiledning både på sak, men også på meg som person. Jeg vil gjerne utvikle meg selv, og bli tvunget til å tenke på hvorfor jeg sa ting på den måten, tenkte slik, hvorfor ble møtet sånn, hvordan påvirker det avgjørelsen min osv. Dette tror jeg er viktig, og det fine for min del er at jeg har jobbet flere plasser, og har fått utvikle meg på den måten. Det er fort at man går i samme spor når man har jobbet lenge».

Et funn knyttet til hvorvidt det blir brukt metoder, konkrete verktøy, eller intervjuguide i samtaler med familiene, og for å få informasjon, var at ingen av informantene benyttet noen konkret metode eller verktøy i samtalene. En av informanten opplyste at de hadde et spørreskjema med noen standard spørsmål som er utviklet på kontoret, og som kan brukes i samtalen om en trenger. Ingen av informantene viste heller til innarbeidede struktur ved kontorene, og felles for alle var at de i samtalene ofte tok utgangspunkt i meldingen.

En informant sa det slik: *«vi ber alltid foreldrene beskrive barnet sitt, men vi sitter i en unik posisjon, vi spør jo om alt mellom himmel og jord, og stort sett får man jo svar».* En annen av informantene uttrykte følgende: *«vet at det finnes noen kartleggingsmaler i forhold til foreldresamtaler, men jeg har jobbet så mange år at jeg tenker at jeg har erfaring til å snakke med dem, og spørre om ting. Skulle absolutt ha ønsket at vi hadde hatt en type mal som jeg kan bruke etterpå for å analysere».* Det fremkom utover dette ikke videre ønske om verktøy, metoder eller lignende hos noen av informantene. En annen av informanten uttrykte dette i forhold til spørsmål om mulighet for veiledning eller kompetanseheving på området: *«nei, men vi har veldig fokus på at vi skal prøve å møte familiene med respekt og forståelse for at det er vanskelig at vi kommer hjem til folk eller innkaller til et møte».*

5 DISKUSJON

Jeg vil i dette kapitlet diskutere funnene fra kapittel 4. Det vil i diskusjonen følges samme struktur som funnene ble presentert i, det vil si: I forhold til saksbehandlers forutsetninger, erfaringer med samtaler med barn, og saksbehandlers møte med familien. Funnene vil bli diskutert med relevant teori fortløpende. Det vil i diskusjonskapitlene tas høyde for at formelle krav og retningslinjer for undersøkelse i barnevernet er presentert i eget kapittel tidligere i oppgaven.

5.1 Diskusjon i forhold til saksbehandlers forutsetninger for å utføre undersøkelser

Det er viktig for de barna og familiene som har kontakt med barnevernet at de får hjelp som er mest mulig hensiktsmessig i forhold til de utfordringer de har og situasjonene de lever i (Christiansen & Kojan, 2016). Når barnevernet skal fatte beslutninger vil det da være viktig at disse ikke preges av den enkeltes personlige preferanser, moralske reaksjoner og tilfeldigheter. Med bakgrunn i dette vil det være naturlig å tenke at beslutninger som tas bør ha sitt utspring i fra vitenskapelig kunnskap, gode teoretiske modeller og forskningsfunn som er solide (Christiansen & Kojan, 2016).

Christiansen & Kojan (2016) hevder gjennom sine betraktninger at teoretisk og forskningsbasert kunnskap vil kunne hjelpe barnevernets saksbehandlere til å prioritere hvilken informasjon som bør skaffes til en undersøkelse, som hvilke forhold for barn og unge er utviklingstruende og gjør dem utsatt for risiko, og faktorer som er utviklingsfremmende og som beskytter. Slik kunnskap vil likevel ikke når den skal legges til grunn for beslutning i en bestemt sak, i seg selv gi et klart svar alene (Christiansen & Kojan, 2016). Her vil være flere forhold som vil spille inn, og kunnskap som for barnevernssaker er relevant, vil strekkes seg videre utover kunnskap om beskyttelse og risiko, her nevnes blant annet utviklingspsykologiske modeller og teorier (Christiansen & Kojan, 2016). For å finne hensiktsmessige måter og hjelpe barn på, og få et mer helhetlig bilde av situasjon, vil de ulike kunnskapsbasene kunne utfylle hverandre. Likeledes vil de også til beslutninger kunne gi motstridende veiledning (Christiansen & Kojan, 2016). Verdier og forhold som er normative vil ofte få større innflytelse i beslutningsarbeidet når det skjer (Christiansen & Kojan, 2016).

Ovenstående vil være relevant ut i fra min praksiserfaring, som grunnlag for alt barnevernsarbeid. I forhold til informantene i denne studien, har jeg et inntrykk av samtlige ønsker å gjøre et godt faglig arbeid. Imidlertid fremkommer det i mine funn at det er sprik i praksis og kompetanse. De fleste informantene viser til utfordringer og ønsker om endringer i struktur og økt kompetanse.

For å kunne vurdere om lovens vilkår for å iverksette tiltak er oppfylt i en undersøkelse, vil hensikten være å få et dokumentasjonsgrunnlag som er tilstrekkelig ifølge Bunkholdt & Kvaran (2015), og at god faglig kvalitet preger undersøkelsene. Redskap som er viktig for at god kvalitet skal sikres vil være, klare rutiner for planlegging, dokumentasjon og gjennomføring av undersøkelsene. Innhold i slike planer kan være, opplysningsplikt, partsrettigheter, innhold i meldingen, frister og samarbeid med andre instanser (Bunkholdt & Kvaran, 2015).

Informantene viste til at det alltid på bakgrunn av meldingen ble utarbeidet undersøkelsesplan for det videre arbeidet, men de beskrev forskjellige fremgangsmåter og hvordan dette ble gjennomført. Innhold i planen var også forskjellig i forhold til bekymringen i meldingen, slik at som jeg har forstått det, ble disse planene konstruert ut ifra meldingens innhold. De fleste opplyste at undersøkelsesplanene inneholdt punkter som hjemmebesøk, kartlegging av familiesituasjon, samtykkeerklæring, innhenting av informasjon, og samtaler med foreldrene og barnet. Dette vil i så måte være i tråd med de juridiske føringer som foreligger i forhold til at det skal opparbeides plan for undersøkelsen som skal fungerer som et verktøy for blant annet å sikre kommunikasjon og informasjon til familiene som berøres og samarbeidspartnere, om hvordan barneverntjenesten jobber i saken, samt kunne sikre fremdrift i forhold til frister (Barne- og likestillingsdepartementet, 2006). Videre oppga hovedmengden av informantene at de tråd med undersøkelsesplanen fulgte eller hadde tidligere fulgt Kvellomalen.

Hvordan undersøkelsesarbeid organiseres i barneverntjenestene viser Bunkholdt & Kvaran (2015) til er forskjellig. Dette mener de gjelder i forhold til ulike former for undersøkelsesmåter, som utredninger som er skjønnsbasert, ulike former for undersøkelsesmøter og standardiserte utredningsmodeller. Her er det innenfor barnevernfeltet ulikt syn (Bunkholdt & Kvaran, 2015). I forhold til å bruke undersøkelsesmal som verktøy i undersøkelsesarbeidet er det trukket frem fordeler som at en setter raskt i gang undersøkelsen, og at den vil fungere som en huskeliste. Det at malene dreier seg om reelle utfordrende områder som vil gjøre det enklere å identifisere ressurser, styrker, barnets behov og

omsorgssituasjon, kan sees som positivt (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Det er også av flere poengtert, at en gjennom dokumentasjon og malbruk kan sikre dokumentasjon av barnets medvirkning, og at undersøkelsen også gjennomføres i forhold til kravene for dokumentasjon (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Informantene uttrykker bruk av planarbeid i sitt arbeide, og flere viser til Kvellomalen. Det som fremkommer er at malen generelt oppfattes som omfattende, tidskrevende og tung, og at kun deler av malen blir brukt, av de som bruker den. Det vil være naturlig her å stille spørsmål om hvordan en kan kvalitetssikre arbeidet gjennom denne typen tilfeldig bruk av malen som kommer frem. Forøvrig er Kvellomalen nylig evaluert i Norge og resultatene av evalueringen har avdekket flere svakheter ved akkurat denne malen. Den er dermed ikke å anbefale som hovedutgangspunkt i undersøkelsesarbeidet i barnevernet (Lauritzen mfl., 2017). Likeledes vil overnevnte spørsmål også gjelde opplevelse av malen slik det blir beskrevet. En vil kunne anta at viktig informasjon kan komme til å bli utelatt, eller at sakene blir i stor grad blir påvirket av hvilke elementer saksbehandler ser som viktig, i og med at hver enkelt saksbehandler selv vurderer hvilke elementer som trekkes inn i undersøkelsen. Når bruk av malen i tillegg oppleves som vanskelig, vil det være naturlig å tenke seg at det vil påvirke arbeidet.

Dersom en i tillegg tenker at en nyutdannet og uerfaren saksbehandler skal jobbe på den samme måten, vil det være bekymringsverdig at det blir opp til dem selv å velge elementer fra malen de vil bruke. Spørsmålet her vil da bli hva disse baserer sine valg på, og rommet for fortolkninger ut i fra mitt syn blir ganske stort. Det fleste informantene oppgir at de også jobber ut ifra seg selv og tidligere erfaringer, og det er til hjelp i arbeidet. For å kunne vite hvilket fokus en bør ha i en sak, vil det være ulike elementer som bør ligge til grunn, både lovverket, faglitteratur, og egen kompetanse, og dersom en i mangel av erfaring skal måtte velge elementer på egen hand fra malen, vil det kunne åpne et rimelig stort rom for feilvurderinger. På andre siden vil bruk av Kvellomalen kunne være med på å sikre informasjon på relevante områder, men det vil forutsette at en vet hvordan den skal anvendes, og ha tilgjengelig tid. Samtlige informanter påpeker nettopp at de har for lite opplæring og veiledning i bruken av malen, og det ikke foreligger nok ressurser for god nok anvendelse. Kvello (2007) påpeker nettopp nødvendigheten av god faglig kunnskap som forutsetning for bruk av malen. Dette er ikke i samsvar med den praksis og reelle behov som informantene mine beskriver.

I forhold til bruk av Kvellomalen som mine informanter henviste til er dette en mal som omfatter områder som: utviklingsbetingelser for barnet, barnets selvrapportering, forståelse foreldre har av barnet, psykisk og somatisk helse hos foreldre, familiefungering, familie- og omsorgsforhold som psykiatri, vold, rus osv (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Samt barnets fungering, beskyttelse- og risikofaktorer i miljøet, i familien og hos barnet selv, økonomiske forhold og boforhold, tiltak som er tidligere mottatt og effekten av, og samspill mellom barn og foreldre (Bunkholdt & Kvaran, 2015).

Videre ligger det også som beskrevet av Bunkholdt & Kvaran (2015) under de punktene nevnt ovenfor sjekklister, maler for kartlegging som er detaljerte, og underpunkter. Det å gjøre gode faglige observasjoner, ta hjemmebesøk, være målrettet og systematisk når en skal kartlegge barns utvikling, samspillet mellom foreldre og barnet, samt viktige kvaliteter hos foreldrene, er en nødvendighet som Kvello har påpekt (Bunkholdt & Kvaran, 2015).

Modellen bygger på en tilnærming som er utviklingsøkologisk, og samspillsteori, samt en transaksjonsmodell som innenfor utviklingspsykologien er en slags felles konstruksjon hvor barnet påvirker sin egen utvikling aktivt. Videre innehar modellen et resonnement som er barnevernfaglig og som støtter seg på empirisk forskning (Bunkholdt & Kvaran, 2015).

Å arbeide i barnevernsfeltet er utfordrende, og en vil møte ulike problemstillinger, ulik alvorlighetsgrad, og ulike behov både hos barna og familiene. Med å anvende Kvellomalen slik intensjonen er, vil en kunne dekke et langt bredere område enn ved bare skjønnsmessige vurderinger. Dermed vil en kunne kvalitetssikre undersøkelsesarbeidet. En kvalitetssikring av barnevernets undersøkelsesarbeid diskuteres også i en kronikk om «Skjønn alene er ikke godt nok i barnevernet» (Lauritzen, Vis & Fossum, 2017) hvor forfatterne påpeker på bakgrunn av at god dokumentasjon foreligger, nettopp nødvendigheten av kvalitetssystem, gjennom å innføre en nasjonal standard for undersøkelser i barnevernet. Dette for å bedre kunne sikre at det på et mest mulig riktig grunnlag blir tatt betydningsfulle beslutninger (Lauritzen, Vis & Fossum, 2017). Likevel vil undersøkelsesarbeidet til en viss grad ut i fra min mening uansett påvirkes av skjønn, da vi jobber med mennesker. Alle individer er ulike, og vil ha sine unike historier, og det vil vi ikke kunne komme bort i fra. Informantene ytrer klare ønsker om både struktur og system i arbeidet, og noen begrunner dette med at det vil minske grad av tilfeldighet i sakene, og kunne ha et felles utgangspunkt. Dette er i så måte i tråd med mine spørsmålstillinger innledningsvis om det er for stort sprik i måten det jobbes på.

Det har vært interessant for denne studien å se på andre erfaringer ved bruk av Kvellomalen, for å se om den har den effekt som en ønsker, og det er ifølge Rød & Heggedalsvik (2016) forsøkt kartlagt hvilken betydning det vil ha om barneverntjenestene baserer seg på skjønnbasert utredning som er tradisjonell eller på Kvellomalen. Dette er gjort gjennom en studie i Norge hvor ansatte i barneverntjenesten i tre ulike byer deltok. Av de tre byene som deltok i studien var det kun en av byene som hadde implementert Kvellomalen i tjenestene. De ansatte ved tjenestene deltok i fokusgrupper, og fikk en todelt vignett utdelt hvor de i den ene i forhold til en bekymringsmelding skulle gjøre en vurdering om de ønsket å undersøke omsorgssituasjon for barna. Videre skulle de vurdere og begrunne fortsettelse av undersøkelse basert på den andre vignetten med informasjon som fremkom fra første samtale foreldrene og barna (Rød & Heggedalsvik, 2016).

De som hadde implementert Kvellomalen hadde ifølge Rød & Heggedalsvik (2016) et spesielt fokus på barnet som meldingen handlet om, dette fremkom som et klart mønster fra diskusjonene. Sentral informasjon som ble trukket frem som en del av undersøkelsen var selvrapportering fra barna og at barna var beskrevet som de viktigste informantene (Rød & Heggedalsvik, 2016). Uavhengig av hvilke hypoteser barnevernsarbeidere ellers laget ut fra informasjon som ble oppgitt, var de klare på at det viktigste var å bruke tid med barna. Det var her ikke mulig å fastslå at det spesielle fokuset på barna kom som en konsekvens av bruk av malen, da fokusgruppene med barnevernsansatte jobbet på samme kontor, og at det dermed også vil kunne ha andre forklaringer som for eksempel fokus hos ledelsen, kontorets kultur osv (Rød & Heggedalsvik, 2016). Likevel hevder forfatterne at er det grunn til å tenke at ved bruk av Kvellomalen hvor nettopp malen legger vekt på selvrapportering hos barnet, vil kunne stimulere til flere former for refleksjon. Disse funnene viser samsvar med studier som omhandler erfaringer flere andre land (Rød & Heggedalsvik, 2016).

Erfaringer fra andre land som Rød & Heggedalsvik (2016) henviser til er blant annet gjort i Sverige, Danmark og Storbritannia. Disse landene har ifølge Vis et al. (2015) samlet en større erfaring enn det som er gjort i Norge, i forhold til bruk av utredningsmodell som er bredt implementert. Erfaringene som foreligger er forbundet med nasjonale varianter av «The assessment framework» som er engelsk, og er felles for disse landene. Ut i fra evalueringene er dette de viktigste fordelene som er trukket ut ved bruk av den: helhetlig kartlegging sikres, gir trygghet for utøver, at barnets behov er i sentrum sikres, forutsigbarhet økes, «tilbøyeligheter» reduseres, valg av tiltak og beslutningsgrunnlaget blir styrket, samt at teori

og forskning blir tydeligere lagt til grunn (Vis mfl., 2015). Videre viser oppsummeringen av evalueringene at: både saksbehandlere og familie må oppleve verktøy og maler som relevante, meningsfulle, forståelig og nyttig for å fungere i praksis (Vis et al., 2015). Det påpekes også at undersøkelsesarbeidet svekkes av rigid standardisering, og at godt grunnlag for samarbeid mellom familie og barnevern, og styrking av beslutningsgrunnlaget skjer gjennom deltakelse og åpenhet i undersøkelsesprosessen (Vis et al., 2015). Det vil være nødvendig å revidere «malen» eller avklare andre alternativer for å gjennomføre undersøkelser på dersom saksbehandleren ofte må fravike «malen» i undersøkelser. Undersøkelsesarbeidet styrkes av systematikk (Vis mfl., 2015).

Tilbake til den norske kartleggingen (Rød & Heggedalsvik, 2016) fremkom det at fokus på barna hadde også de som ikke hadde implementert Kvellomalen, men indirekte i større grad. Saksbehandlerne var i undersøkelsesarbeidet opptatt av at god relasjon til barna skulle skapes, og vurderte barna i sammenheng med den informasjonen som fremkom helhetlig om familien, selv om fokuset lå hos barna. Barnas livssituasjon og ulike hypoteser i forhold til det, var i denne fokusgruppen en del av diskusjonen (Rød & Heggedalsvik, 2016). En forskjell i drøftingen mellom de ulike fokusgruppene som forfatterne viser til fremkom, var at risiko- og beskyttelsesfaktorer ikke ble diskutert i det hele tatt i en av de fokusgruppene som ikke hadde implementert Kvellomalen, i den andre fokusgruppen som heller ikke hadde malen implementert ble dette nevnt, men på bakgrunn av for liten informasjon, fant saksbehandlerne det vanskelig å gjøre vurderinger. De mente at første samtale med familie måtte gjennomføres før de kunne gjøre vurderinger i forhold til risiko- og beskyttelsesfaktorer (Rød & Heggedalsvik, 2016). Grupper med saksbehandlere som hadde implementert Kvellomalen begynte derimot raskt i vurderingen å fokusere på risiko- og beskyttelsesfaktorer, og koblet dette til malen. Videre så de også sine vurderinger opp mot andre rutiner og systemer som blant annet Fagtekst. I så måte var også andre verktøy styrende i undersøkelsen i tillegg til Kvellomalen (Rød & Heggedalsvik, 2016).

Videre viste studien ifølge Rød & Heggedalsvik (2016) at saksbehandlere som anvender Kvellomalen gjør med utgangspunkt i malen, avgrensinger i forhold til temaene som i forkant av første samtale skulle undersøkes, i større grad enn de saksbehandlere som anvender en tilnærming som er skjønnsbasert. Dette fører til at bestemte forforståelser av både familien og barnet blir forsterket, og at det ikke blir undersøkt andre områder som er relevante, og at standardisert mal som rammesetting, kan også hindre en løpende refleksjon (Rød &

Heggedalsvik, 2016). Forfattere av studien stiller her spørsmål om de nettopp observerte dette da de erfarte at saksbehandlere som ikke hadde malen implementert, i vurderingsprosessen stilte mange spørsmål rundt familien og barna (Rød & Heggedalsvik, 2016). Et annet spørsmål som også her reiser seg er hvordan disse spørsmålene blir en del av grunnlaget for vurdering og beslutningen, og ikke forblir bare spørsmål i diskusjoner, og at dette sjekkes i kartleggingen (Rød & Heggedalsvik, 2016).

I litteraturgjennomgang av forskningslitteraturen (Vis et al., 2016) om barnevernets melding og undersøkelsesarbeid er det identifisert både svakhet og styrker ved anvendelse av utredningsmaler i Danmark, Sverige og Storbritannia. Det er ifølge Vis et al. (2016) godt dokumentert at det hentes inn mer informasjon om barnets behov og situasjon i familien ved bruk av slike maler, ut i fra studier som sammenligner informasjonsinnhenting som er skjønnsbasert med undersøkelsesmaler. Ved bruk av undersøkelsesmaler er det også god dokumentasjon på at undersøkelser på noen områder blir grundigere og bedre, men om denne forskjellen alene skyldes innføring av mal-bruk er ikke sikkert (Vis et al., 2016). Hvorvidt økt tilgang på informasjon ved anvendelse av utredningsmaler bidrar til at bedre eller andre avgjørelser fattes, mangler det forskning på (Vis et al., 2016). En sideeffekt ved bruk av utredningsmaler som er trukket frem er at undersøkelsesarbeidet blir i større grad tidkrevende og mer omfattende (Vis et al., 2016).

For å styrke grunnlaget for beslutninger som fattes av undersøkelsene, og for systematisering og innhenting av informasjon, vil en relevant og faglig oppdatert utredningsmodell som i det praktiske arbeide oppleves nyttig, kunne ifølge Vis et al. (2015) være viktig virkemiddel. Likevel vil alltid bruk av skjønn spille en sentral rolle når helhetlige informasjonen skal passe opp mot loven, og med de ressurser som foreligger og hvordan beslutningsalternativer som er mulig i familien det gleder, relateres til (Vis et al., 2015).

Et viktig moment i denne diskusjon vil etter min oppfatning være at på den ene siden kan bruk av mal bidra til at en innhenter tilstrekkelig informasjon, og kan bidra til å holde riktig fokus på saken. Det vil igjen innebære at den som bruker malen har god nok kunnskap om de områdene som malen dekker og i bruk av malen. Det bør være viktig å ha gode nok fagkunnskaper i bunnen for å gjøre gode fortolkninger av det materialet som blir innhentet. I tillegg vil gode fagkunnskaper bidra til å innhente relevant informasjon. I dette ligger også et etisk spørsmål om hvorvidt all informasjon som foreligger er nødvendig å anvende for saken. Hva vil være nok informasjon for å kunne gjøre vurderinger av hver enkelt sak? Det vil kunne

begrense for mye skjønnsbaserte vurderinger, og vil i tråd med flere av informantenes ønsker om å kunne redusere ulikheter i arbeidet og føre til mer systematisk arbeid. På den andre siden kan en tenke at hvis en følger en slik type mal for slavisk, så kan det medføre at en overser viktig informasjon, at en låser seg i egne hypoteser og fortolkninger, eller at en stopper for egne refleksjoner som vil kunne bidra til andre typer forklaringsmodeller. Dette kombinert med lite tid, som for øvrig flere av mine informanter påpeker preger arbeidet, vil etter mitt syn kunne føre til at det tas feile beslutninger på mangelfullt eller feilaktig grunnlag. Hovedmengden saksbehandlere i min studie sier at de plukker ut deler av malen som de finner relevant å bruke, og det vil bety at hver og en går ut i fra eget faglige og personlige skjønn uten at det foreligger en form for kontroll av deres vurderinger. Kontrollen av dette arbeidet vil vanligvis ligge i faglige diskusjoner med barnevernleder og kollegaer, men utfordringer i dette kan være at det er saksbehandler selv som velger hva som legges frem for andre. Dermed vil ligge et rom for feiltolkninger for den som skal utøve kontroll, som for eksempel barnevernleder, da saksbehandler sannsynligvis allerede gjort seg opp en formening om saken.

Videre viser mitt neste funn i studiet at samtlige informanter ytret ønske om andre metoder og verktøy for innhenting av opplysninger hos samarbeidspartnere. Informasjon ble i hovedsak innhentet skriftlig.

Jf. Barnevernloven § 6-4 skal barneverntjenesten kunne innhente opplysninger om barnet fra offentlige instanser/private instanser som utfører offentlige tjenester og som har opplysningsplikt til barneverntjenesten dersom det foreligger bekymring rundt ulike former for omsorgssvikt og alvorlig atferdsvansker hos barnet. Ut i fra paragrafens første ledd skal det så lang som det vil være mulig hentes inn opplysninger i et samarbeid med den det angår, og slik at den saken gjelder for har kjennskap til det (Barne- og likestillingsdepartementet, 2006). Det vil si at en i vanlige/mindre alvorlige saker vil trenge foreldrenes samtykke for innhentning av opplysninger.

Erfaringsmessig vil en kunne tenke at ved bruk av samtykke for opplysningsinnhentning vil bidra til en større tillit mellom barneverntjenesten og foreldrene, og vil kunne prege sakens innhold og fremdrift. Dette tankesettet samsvarer også med resultater fra studie av *Barneverntjenestens arbeid med barnevernsundersøkelser i Midt-Norge* (2015) utarbeidet av NTNU, RKBU hvor det fremkom at samarbeid med foreldrene og barnet ble sett på som viktig for begge parter, og ble utført i de vanligste sakene. For god, tilstrekkelig informasjon

som ble innhentet, og for iverksettelse av hjelpetiltak, var dette spesielt viktig (Lurie, Kvaran, Tjelflaat & Sørli, 2015). Informantene i min studie viste til bruk av type mal for skriftlig innhenting av opplysninger som blant annet beskriver tidsfrist for undersøkelsen, ønsket tilbakemelding, standard spørsmål, og i tillegg spørsmål om sakens problemområde. Likevel fremkom det felles utfordringer med at informasjon ofte var mangelfull, og at mye informasjon ikke kom frem på denne måten.

I tillegg til viktigheten av samtykke for blant annet å kunne få inn god nok informasjon hos andre samarbeidspartnere, bør det i likhet med mine informanternes ønske om å kunne bruke andre metoder i stedet for kun skriftlige henvendelser for innhenting av informasjon, være viktig å vurdere andre muligheter for dette arbeidet. Deriblant kan en jo diskutere hvorvidt en opplever kontakten med disse ulike instansene som samarbeidspartnere.

Når det i saker er fattet vedtak om tiltak er det tradisjon i barneverntjenestene å delta i – eller være med på å danne ansvarsgruppe rundt barn og unge. Samarbeidsplikten er nedfelt i lovverket, og fremkommer ofte i tiltaksplaner som utarbeides av barneverntjenestene (Gjertsen, 2007). Samarbeidsmøter i undersøkelsesfasen hvor innhenting av informasjon foregår, er hverken ut ifra informantens beskrivelser, eller fra egne erfaringer noe som i større grad gjennomføres, og om dette er gjeldene i flere andre kommuner og deler av landet kan det her ikke sies noe om. Hvorvidt en slik type samarbeid uteblir på grunn av tids- og ressursbruk vil nok her være naturlig å kunne anta. Informantene opplyser at de ofte venter lenge på skriftlig svar fra de ulike instansene, og at svar heller ikke kom innen tidsfristen, så en bør jo her stille spørsmål om dette egentlig er en effektiv måte å innhente informasjon på.

Bunkholdt & Kvaran (2015) påpeker nødvendighet av at barnevernundersøkelser blir innen fristen gjennomført, dersom barnet behøver hjelp. En fare ved å ikke ha gjennomført undersøkelse innen tidsfrist, vil kunne være at undersøkelsen blir henlagt uten tiltak, som barnet kan ha behov for (Bunkholdt & Kvaran, 2015).

Ved å få inn et samarbeid som krever muntlig dialog, vil en kunne anta at ved en slik tilnærming vil en både kunne diskutere, stille spørsmål, og lettere forholde seg til taushetsplikten som ofte er styrende for barnevernets del. En vil kunne forklare hensikten/gi forklaringer bedre muntlig enn skriftlig slik at den andre part i større grad kan forstå. Erfaringsmessig vet en at barnevernets taushetsplikt kan oppleves som frustrerende og utfordrende for andre samarbeidspartnere og instanser. De skal både oppgi informasjon, melde og ofte gjerne forholde seg til barnet og foreldrene i etterkant, og dette kan oppleves

som vanskelig og krevende dersom en ikke har oversikt eller vet hva som foregår. I Rundskriv Q-24 om *Barnevernet og taushetsplikt, opplysningsretten og opplysningsplikten* (2005) fremkommer det at til tross for at barneverntjenestene ikke i hovedsak kan gi andre instanser opplysninger tilbake, vil en likevel ha mulighet for å gi andre instanser/offentlige samarbeidspartnere opplysninger om saken dersom det med hensynet til barnet er viktig for å fremme barneverntjenestens oppgaver. I dette ligger det blant annet mulighet for kunne gi for eksempel barnehage/skole opplysninger for at barnet skal få en omsorgssituasjon som er tilfredsstillende. I tillegg kan barneverntjenesten alltid gi melder tilbakemelding om at en melding er mottatt, og at den vil bli fulgt opp i forhold til de bestemmelsene som foreligger (Barne- og familiedepartementet, 2005).

Med overnevnte forforståelse vil en kunne anta at dette er momenter som spiller inn for informasjon som innhentes og fremkommer. Det kommer i Helsetilsynets rapport (2009) frem at dersom det innenfor regler om taushetsplikt gis tilbakemelding til andre offentlige instanser, kan det bidra til bedre samarbeid og tillit (Helsetilsynet, 2009). Lurie et al. (2015) fant i deres studie at samarbeid var sentralt for innhenting av informasjon. Resultatene viste at samarbeidets kvalitet hadde en klar påvirkning av undersøkelsesarbeidet. Dette gjaldt både hva slags informasjon barnevernet fikk av de andre instansene og den kommunikasjon barnevernet fikk med foreldrene og barnet (Lurie et al., 2015). Barnevernet opplevde at samarbeidet førte til at barnets egne fortellinger ble lettere å få tak i, at foreldrene ble mer motivert til kontakt med barnevernet, og at den helhetlige informasjonen bidro til å gjøre konklusjon i undersøkelsen (Lurie et al., 2015).

Det fremkom også av studien (Lurie et al., 2015) at dersom et dårlig samarbeid oppstod, kunne det føre til at viktig informasjon ble holdt tilbake, og at andre offentlig instanser i møte med barnevernet kunne nesten oppleves som beskyttere for foreldrene. Dette ville på sikt i noen tilfelle kunne bidra til dilemmaer for barnevernet, mellom å fremme sak om overtakelse av omsorgen eller henleggelse av saken (Lurie mfl., 2015). Likeledes ville også tilbud om hjelpetiltak bli avvist av foreldrene. Det var heller ikke alle saker hvor foreldrene hadde like stor medvirkning (Lurie mfl., 2015).

I forhold til mine informanters ønske og utfordringer med måten det innhentes informasjon på, kan en forstå at det vil kunne påvirke deres arbeid og undersøkelser. Ved for eksempel skape samarbeid/kontakt med andre instanser i tillegg til skriftlige henvendelser, vil en kunne unngå å måtte vente på skriftlig svar, og lettere få en informasjonsflyt som kan bidra til en

løsning i sakene. En annen utfordring som også vil være naturlig å trekke inn her, er å kunne klare å samle de ulike instansene for å møtes, da de aller fleste i likhet med barneverntjenesten har tids- og ressursbruk som de må forholde seg til, dermed vil samarbeid på den måten kunne utebli. Barnevernet skal selv finne ut hvilke instanser som de ønsker innhente informasjon i fra, og ofte vil kanskje sakens bekymring og innhold være styrende for valget. Men dersom en blir for snever med hvem en velger dette i fra, vil det ut i fra mitt syn kunne være mulig at viktig informasjon uteblir, kanskje ikke bare om barnet, men andre ting som påvirker barnets omsorgssituasjon. Respekt for og tro på andre instansers kompetanse og erfaring kan bidra til gode vurderinger senere i saken, bør etter min oppfatning saksbehandlere være bevisst.

Hærem & Aadnesen (2004) påpeker i sine betraktninger av *forhold som kan påvirke innholdet i innhentet informasjon* at det er viktig med en bevissthet av at de prosesser som foregår mellom saksbehandlere og de som hentes informasjon i fra er dynamiske. Hos begge parter vil det hele tiden endre seg i forhold til forståelsesmåter, meninger, situasjoner og relasjoner. Familiens og barnets situasjon kan endres, gjerne til det bedre bare med at det er igangsatt en undersøkelse, og at det er blitt en barnevernssak (Hærem & Aadnesen, 2004). Derfor trenger ikke nødvendigvis informasjon som tidligere i saken er innhentet, være av samme betydning som for to måneder tidligere for eksempel, og det vil være nødvendig for saksbehandlere å ha kunnskap om hvilke forhold som mulig vil kunne påvirke innholdet i den informasjon som er hentet inn, for å kunne bedre sikre gyldighet og god pålitelighet (Hærem & Aadnesen, 2004). Læret & Skivenes (2016) hevder også at dersom medvirkning og informasjon skal gi meninger for de parter som er berørte, må det ligge til rette for plass og tid for å kunne diskutere betydningene av informasjon, og hvordan fortolkningen av den skal gjøres. Et slikt arbeid krever både tillit og tid (Læret & Skivenes, 2016).

Et hensyn som tilhører denne diskusjon vil være hvor mange som skal inkluderes i undersøkelsen. Saksbehandlere må her ha med seg mildeste inngrepsprinsipp og hensynet til at saken ikke gjøres mer omfattende enn nødvendig, og at det ikke blir spredt informasjon om saken unødvendig.

En vil naturligvis også kunne se sammenhengen mellom det overnevnte og viktigheten her av samarbeid for hvilke elementer som tas med i saksbehandlers vurdering i sakene. I forhold til videre funn i min studie viser informantene til at de i hovedsak gikk ut i fra sakens melding, opplysninger som er innhentet fra ulike instanser, familieforhold, helse, observasjoner,

samspill og kommunikasjon i arbeidet med hvilke elementer som blir tatt med i deres vurderinger. De viste ikke til noen spesiell bruk av mal, konkret verktøy eller plan i denne fasen av arbeidet, men det er tidligere i dette kapitlet diskutert hvorvidt informantene brukte mal i undersøkelsesarbeidet og utfordringer i forhold til det, da flere av informantene oppga at de brukte elementer fra Kvellomal i sitt arbeide, som vil ha betydning og innvirkning på vurdering og beslutninger gjøres. Samtaler, kommunikasjon og forhold til både barn og familier vil naturligvis ha betydning for de vurderinger som blir gjort, og diskuteres derfor ytterligere i de neste kapitlene som omhandler saksbehandlers erfaringer med samtaler med barn og saksbehandlers møte med familien.

Vis et al. (2016) viser i deres arbeid til at faktorer som kan ha betydning for barnevernets undersøkelser og beslutninger for om det skal igangsettes tiltak, kan påvirkes av kjennetegn ved saksbehandler, eksterne faktorer, kjennetegn ved organisasjonen og kjennetegn ved saken. Samlet sett kan disse faktorene utgjøre grunnlaget for utfall i sak. Dermed kan det uttrykkes at det som bestemmer terskel for tiltak, er samspillet mellom disse ulike faktorene (Vis et al., 2016). I forhold til forskjeller i terskler mellom andre land, er det delvis store ulikheter, som har sammenheng med blant annet forskjeller i hjelpeapparat, kultur, ideologi, lovgivning i forhold til barnevern, og sosioøkonomiske forhold (Vis et al., 2016), og dette kan også påvirkes av sakens alvorlighetsgrad.

Når et undersøkelsesarbeid skal gjennomføres, vil det ut ifra Rød & Heggedalsviks (2016) beskrivelser bære med seg forskjellige oppgaver med informasjonsgrunnlag for både vurdering og beslutning som er ulikt. Dermed vil undersøkelsen være forskjellig i fra hverandre, og det vil være ulik kompleksitet i undersøkelsene. Sammenheng mellom opplysninger/informasjon, bearbeidelse, analyse og beslutning som fattes vil være sentralt, og er uavhengig metodikk for undersøkelser (Rød & Heggedalsvik, 2016). Krevende og nødvendig er også koblingen av analyse av innhentet informasjon gjennom undersøkelsesarbeidet og det som blir beslutningen (Rød & Heggedalsvik, 2016).

Det er ifølge Rød & Heggedalsvik (2016) gjennomført studier tidligere som har sett på barneverntjenester som jobber ut ifra skjønnsbasert tradisjonell arbeidsmodell og sammenheng i mellom kartleggingene de har gjort, vurderinger som er gjort, og beslutninger. I analysene og argumentasjon for beslutningene som er tatt, viser resultater fra studier en rekke mangler. En struktur i arbeidet så ut til å være gjennomgående fraværende, og det viste ikke den «koblingen» mellom de ulike arbeidsoppgavene i undersøkelsen og selve

beslutningene (Rød & Heggedalsvik, 2016). I kartleggingsarbeidet var det bekymringer som var fanget opp, og disse manglet faglige begreper, og likeledes var også argumentasjon for konsekvenser for barnet ut ifra de bekymringsfulle forholdene fraværende (Rød & Heggedalsvik, 2016). Analyseprosessen bare preg av manglende struktur, som vil være viktig for det helhetlige arbeidet som fører til konklusjon i saken (Rød & Heggedalsvik, 2016). Det ble også i forhold disse studier stilt spørsmål til hva slags kvalitetskriterier barneverntjenestene jobbet ut ifra (Rød & Heggedalsvik, 2016). Det påpekes også av forfatterne (Rød & Heggedalsvik, 2016) her at ut ifra resultater av en nyere studie, kan det tyde på at de barneverntjenestene som både arbeider med sine undersøkelser ut ifra tradisjonell skjønnsbasert modell, og de som gjør sine undersøkelser etter en fast mal, i større grad ivaretar kvalitetskriterier enn det som har vist seg i tidligere studier. I dette ble det trukket frem at flere kunnskapskilder som faglitteratur og forskning blir benyttet før det fattes beslutninger, og at både barnets egen stemme og posisjon er forsterket og fremtrer tydeligere (Rød & Heggedalsvik, 2016).

Sett ut ifra mine informanters beskrivelser av sitt arbeide om hvilke elementer som brukes og tas med i deres vurderinger, kan en på den ene siden si at det jobbes likt, ved at det i hovedtrekkene ser ut til å ha samme fremgangsmåte, men på den andre siden vil grad av tilfeldighet i arbeidet med stor sannsynlighet være tilstede her, da det plukkes ut tilfeldige elementer i blant annet bruk av mal, som i utgangspunktet vil kunne sikre bedre faglig argumenter og kvalitet. Ved slikt tilfeldig bruk, vil en vanskelig kunne si noe klart om kvaliteten på det arbeidet som da foreligger. Videre er det også uttrykt av informantene at innhentet informasjon kan være mangelfull, og det er lang ventetid for at det kommer inn. Dersom det tar for lang tid før innhentede opplysninger kommer inn, vil det kunne gå utover barnets omsorgssituasjon, da informasjonen er med på å ligge til grunn for de vurderingene som gjøres. Dette vil også kunne påvirke graden av tilfeldighet i arbeidet, i tillegg til sakenes innhold, bekymring og barnevernets arbeid med barnet og familiene.

Aadnesen, Hærem & Delås (2014) viser til at i noen tilfeller benyttes også sakkyndig i denne delen av barneverntjenestens arbeide. Det vil i forhold til beslutninger som skal fattes, i enkelte saker være aktuelt å benytte sakkyndig utredning, ofte utført av psykolog. Dette for at grunnlaget for beslutninger skal kunne sikres gjennom barnevernfaglig godt kvalifisert arbeid (Aadnesen, et al., 2014). Saksbehandler må da avklare hvilke områder de vil ha utredet, vurderingene kan gjelde både foreldrene og barnet (Aadnesen et al., 2014). Det fremkommer

svært lite bruk av dette hos mine informanter, og vil derfor ikke bli diskutert ytterligere her, men vil likevel være viktig å nevne da et slikt arbeid vil påvirke vurderingen som gjøres.

Klarer barneverntjenestene å gjennomføre denne delen av arbeidet slik loven tilsier, skal en kunne ivareta hensynet til barnets beste, som er grunnleggende for hele arbeidet vi gjør. Men med overnevnte faktorer som vi kan forstå betydningen av, vil dette arbeidet i langt større grad være mer omfattende og viktig for å faktisk kunne treffe med rett hjelp til barnet enn det man klare å forstå av lovverket, retningslinjer og rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene.

Videre funn i denne studien var at de fleste informantene delte opplevelser av at de jevnt over hadde for liten tid og kapasitet til å prioritere undersøkelsessaker i sitt arbeide. De viste til at det gikk svært mye tid til skriftlige dokumentasjon og prosedyrer, i tillegg til alle andre arbeidsoppgaver som tilhører barneverntjenestens arbeid. Selv om de beskrev det som både nødvendig og viktig. Det er ifølge Jacobsen (2007) blitt et mer fremtredende og sentralt spørsmål om hvordan en skal benytte tiden sin, og hvordan legge planer i forhold til det. Ved at en har mengder av arbeidsoppgaver, henvendelser og informasjon, vil det være en nødvendighet å være bevisst sin egen tidsbruk. Kravet til skriftlig dokumentasjon øker og tar selvfølgelig også sin tid, derfor også et større lys på hvordan en gjennom arbeidsdager kan styre seg selv (Jacobsen, 2007).

Tidsklemmen i arbeidshverdagen kan en i både privat og offentlig sektor oppleve som utfordrende. Det å kunne strukturere sin arbeidsdag slik at en får gjennomført arbeidsoppgaver som en ønsker, høres fint ut, og vil nok kunne være et mål for de fleste. I forhold til informantene her, har de opplyst flere utfordringer som de opplever påvirker den tiden som er til rådighet i deres undersøkelsesarbeid. Deriblant har de spesielt trukket frem saksmengder per saksbehandler, som hver for seg innebærer ofte flere arbeidsoppgaver i form av eksempelvis hjemmebesøk, samtaler, reising, møter, osv. Dette ble beskrevet som varierende, men ble likevel noe som påvirket undersøkelsesarbeidet i stor grad. Likeledes ble bemanningssituasjon på kontoret trukket frem i denne sammenheng. I tillegg vil andre oppgaver som blant annet samarbeid med andre instanser som er tidligere diskutert, også kunne påvirke tids- og ressursbruk. For barneverntjenestene er tidsfrist et annet lovpålagt viktig moment som vil være styrende for arbeidet som gjøres i undersøkelsesfasen. Barnevernet skal bortsett fra særlige tilfeller gjennomføre undersøkelsesarbeidet snarest, og innen tre måneder jf. barnevernlovens § 6-9. Ved særlige tilfeller kan fristen økes inntil seks

måneder. Dette samlet sett betyr at saksbehandlere vanskelig kan kunne strukturere sin arbeidshverdag i den grad det kanskje vil være ønskelig. En kan her selvsagt forstå at slik type arbeid umulig kan planlegges på detaljnivå, da arbeidet omhandler andre mennesker, samhandling med både de menneskene sakene gjelder, andre instanser, skriftlig arbeid osv. Dersom saksbehandlere ikke klarer å gjennomføre sitt arbeide innen denne tilmålte tiden, vil det igjen føre til overskridelser av tidsfrister.

Lurie et al. (2015) viser også til i deres studie at i forhold til årsaker til overskridelser av tidsfrist oppgav informantene flere grunner. Stor saksmengde, lite bemanning og sykdom ble beskrevet som de mest vanlige kapasitetsproblemene. I tillegg var også sene svar fra andre instanser som de ønsket å innhente informasjon i fra, og vanskeligheter med å få tak i familien, årsaker som ble trukket frem (Lurie et al., 2015). I forhold til andre alvorlige saker som omhandlet mistanker om overgrep eller vold, beskrev de andre årsaker til overskridelse av tidsfrist som, sakkyndige utredninger, dommeravhør og politietterforskning (Lurie et al., 2015). Noen av informantene mente også dårlig ledelse og planlegging kunne være grunner for tidsfristoverskridelser, i tillegg til kapasitetsproblemer (Lurie et al., 2015).

Hovedtrekkene fra disse (Lurie et al., 2015) informantenes beskrivelser, viser klart samsvar med mine informanters utsagn og beskrivelser, dermed vil en med en større sannsynlighet kunne anta at dette er forhold som preger store deler av undersøkelsesarbeidet for saksbehandlere. Igjen vil spørsmålet om kvaliteten på det arbeidet som gjøres da reise seg. Hvordan kan en på denne måten kvalitetssikre at gode faglige og juridiske føringer er med som styrende faktorer i vurderinger og beslutninger? I så måte vil informantene i denne studien, som hevder for store forskjeller i utførelser og ønske om en bedre kvalitet i arbeide kan ha rett i sine inntrykk.

En av informantene trakk i sammenhengen med kapasitetsspørsmål frem en opplevelse av at det noen ganger kunne føles som det i fra ledelsen var gått prestisje i saken, og at det nærmest lå en forventning om hva som skulle finnes ut. Dette ville i annen oppgave kunne vært interessant å sett nærmere på, for å finne ut om dette oppleves av flere saksbehandlere, ulike årsaksforklaringer osv. Et spørsmål som også her kan være, er om for eksempel tidsfristproblematikk kan være en påvirkende årsak til dette.

Et ytterligere funn i denne studien viste at flere av informantene opplevde trygghet i sitt arbeide, hvor de oppga gode tilgjengelige kollegaer, samarbeid/teamarbeid og leders tilstedeværelse og tilgjengelighet som grunner for sin opplevelse.

I følge Moe og Gotvassli (2016) vil personlige egenskaper hos barnevernleder ha betydning for hvordan det blir tatt beslutninger i barnevernsarbeidet. Det vil være ulikt i forhold til hvordan det jobbes frem mot beslutning, hvor enkelte vil ta raskere beslutninger, selv om de er usikker på hvor god den er, og andre vil bruke mye tid på samme arbeidet, og er forsiktig med å ta risiko (Moe & Gotvassli, 2016). Videre trekkes leders analytiske evne også frem. I tillegg vil også saksbehandlers personlige forutsetninger, modenhet og kompetanse ha en klar innvirkning, og ikke bare lederens egenskaper (Moe & Gotvassli, 2016). Her vil også barnevernets beslutningsatferd være preget av den enkeltes saksbehandlers evne til selvstendig arbeid, eller om de trenger mye støtte og hjelp i saker som oppleves vanskelig. Dette er vurderinger som barnevernleder må foreta ofte, da det deres ansvar å påse at saksbehandlere får lederstøtte til å løse sine arbeidsoppgaver, som er tilstrekkelig (Moe & Gotvassli, 2016). Det påpekes videre av Moe & Gotvassli (2016) til at teamarbeid kan også til et visst punkt bidra til hjelp for spesielt nye ansatte som mangler erfaring. Teamarbeid kan gi gode resultater, men det kan også for enkelte saksbehandlere være krevende å gå til en slik arbeidsform i fra mer individuell saksbehandling. Det vil likevel være leders ansvar for å gi nok lederstøtte, kvalitetssikring av at beslutninger fattes på rett nivå, og at det foreligger gode prosedyrer for arbeidet (Moe & Gotvassli, 2016).

Sett sammen med mine informanters beskrivelser, kan en forstå det slik at disse saksbehandlere i så måte kan ha en bedre kvalitetssikring av sitt arbeid, gjennom ledere som er tilstedeværende, og samarbeid med kolleger, enn om de hadde arbeidet mer individuelt. Dette vil nok ikke kunne gjelde, eller fungere på samme måte ved små barneverntjenester, med få ansatte som ikke vil ha den samme mulighet til å kunne jobbe i team, eller samarbeide i undersøkelsessaker. Ofte må disse saksbehandlere dekke hele prosessen i en barnevernssak, og er det for eksempel bare to ansatte ved kontoret, vil det sannsynligvis ikke være tid eller kapasitet til en slik måte å arbeide på. I tillegg vil ledere som ofte ved små barneverntjenester ha flere arbeidsområder og oppgaver som vil gå utover deres tilgjengelighet, i forhold til ledere ved større tjenester, som gjerne kan ha mellomledere og gruppeledere de kan dele oppgavene med. Ingen av informantene oppga heller at de opplevde teamarbeid som negativt eller utfordrende, slik at det også vil kunne bidra til en bedre kvalitet i undersøkelsesarbeidet.

Et videre funn i denne sammenhengen var at informantene opplevde også kommunens økonomi kunne ha påvirkning for deres rammer i arbeidet, som igjen vil ha betydning for kvalitet på undersøkelsesarbeidet, og som vil ha innvirkning på beslutninger som tas. I dette

trakk de frem at de sjeldent benyttet seg av annen ekstern kompetanse, og ble dette benyttet ville det være saker som omhandlet rus, psykiatri, eller vanskelig samarbeid med familien. Økonomi opplevdes også gjeldene for muligheter til kompetanseheving og veiledning. Det fremkommer av barne-, likestilling- og inkluderingsdepartementets åpningstale ved statsråd Solveig Horne under Norsk barnevernkongress «Barnevernet i hastighetens tid» 2014, føringer som stortinget har sluttet seg til, at barnevernsansatte skal ha tilgang til faglig støtte og veiledning, barnevernets ressurser som også skal ha de ansattes økonomiske rammer og kompetanse inkludert, skal komme barnet til gode og bli brukt til det beste for samfunnet (Horne, 2014).

Her ville det i annen studie med fordel vært både interessant og etter min mening viktig å sett nærmere på hvilke konsekvenser kommuners økonomi påvirker arbeidet i barneverntjenestene, og hvilke sentrale føringer som ligger i forhold til de økonomiske disponeringene i kommunene. Ved at informantene ofte trakk inn kompetanse- og kompetanseheving som ønskelig og behov, vil det i min fortolking kunne sees som et ønske om å kunne få en bedre kvalitet over sine vurderinger og beslutninger. Enhver form for høyere kvalitet og en større forståelsesramme i undersøkelsesarbeidet kan vel nærmest påstås nettopp vil være til både barnets beste og samfunnsnyttig.

5.2 Diskusjon om saksbehandlers erfaringer med samtaler med barn

At barnevernet i sitt arbeide skal ha et nært samarbeid med barn og unge, samt ha en tilnærming som er sentrert mot barnet, er allment akseptert (Gjertsen, 2007). Det fremgår av St.meld. nr. 39 (2001-2002) at barn og unge skal både over eget liv og i samfunnet ha innflytelse og medansvar. Med innflytelse dreier deg seg om å kartlegge deres interesser, deres behov blir synliggjort, hente inn synspunktene deres, og gi dem mulighet til å få være med på beslutninger som skal tas (Barne- og familiedepartementet, 2001a).

Likeledes vektlegges det i St.meld. nr. 40 (2001-2002) at når offentlige instanser som barnevernet utfører handlinger som angår barn og unge, skal det det i første rekke gjøres med et hensyn til det som best vil gagne barnet. Barnet har også selvstendige rettigheter som beskyttelse og vern, medvirkning i egne saker, og få mulighet til å uttrykke sin mening. For å kunne få klarlagt hva som vil være til det beste for barnet, er det vesentlig at barnet og de unge selv får si sin mening (Barne- og likestillingsdepartementet, 2001b).

I denne studien har det fremkommet en klar enighet blant alle informantene om at samtaler men barnet var en svært viktig del av arbeidet, og at hovedregel var at det alltid, så langt som det var mulig, gjennomførtes samtaler med barn. Det ble trukket frem noen årsaker til dersom samtaler ikke ble gjennomført, deriblant som at barnet var lite og uten språk. Informantene viste til at det i stedet ville bli gjennomført observasjoner, samtale med foreldre, og innhenting av opplysninger i fra andre arenaer barnet befant seg i. Dette vil ifølge min oppfatning kunne fortelle oss at disse saksbehandlere jobber i tråd med både føringer og retningslinjer som foreligger, og i henhold lovverk som er styrende for arbeidet. Det som en kan her diskutere vil være hvorvidt alle saksbehandlere har lik forståelse av hensikt og mål med slike samtaler, og hvordan barnas fortellinger og ønsker kan eller bør brukes i arbeidet. Man kan ifølge Bunkholdt & Sandbæk (2008) forstå det slik at det vil være ulike hensikter med samtaler med barn ut i fra hva som problemområdet og målsetting. Det kan være mere avdekkende samtaler som en trenger for å få vite noe om hva barnet opplever, og hvordan de har det, eller andre samtaler som har til hensikt å hjelpe barnet til å forstå situasjon den befinner seg i, reaksjoner, bekreftelser og aksept overfor deres opplevelse (Bunkholdt & Sandbæk, 2008). Noen samtaler vil være i en informativ hensikt, hvor en ønsker å gi barna informasjon, hvorfor en er der, hva skal skje videre, og for at barnet få kunne bli kjent med saksbehandler. For at mulighetene for å komme i dialog med barn, vil det uansett hvilke målsettinger en har for samtaler være noen retningslinjer som spiller inn (Bunkholdt & Sandbæk, 2008).

De fleste av mine informanter oppga i spørsmål om de opplevde samtaler med barn som krevende, utfordringer som barnas alder, å skape relasjon, egenskaper ved barnet, og vanskelige saker. Det ble av noen også påpekt at relasjonsbygging var kanskje mest krevende, og flere mente at mangel på opplæring, kompetanseheving påvirket i stor grad. Sett i sammenheng med saksbehandlers hensikt med samtaler vil det kanskje først og fremst være viktig at dette ikke gjennomføres bare av plikt, men ut fra en forståelse av betydning og opplevelse av samtalen for barnet. Thrana (2008) beskriver at det innenfor utviklingspsykologien er flere teorier og retninger som hevder noe om hvilken betydning det vil ha for barn og unge at de blir hørt og sett, og får over eget liv muligheter til å ha innflytelse. Igjenom at barnet blir forstått av omgivelsene, og deres signaler tas imot, er dette grunnleggende viktig for barnets utvikling (Thrana, 2008). Helt fra barnet er født kan en se barnets medvirkning, for eksempel gjennom samhandling mellom mor og barn, hvor mor prøver å tolke signaler barnet sender ut, for å kunne forstå best mulig hva barnet vil. Barnet

vil være med på å påvirke omgivelsene sine ved å være i dialog med foreldrene som er gjensidig, og det vil ha en betydning som er avgjørende for barnet hvorvidt foreldre er sensitive og lydhøre for barnet (Thrana, 2008). De samme mekanismene vil også slå inn i forhold til andre voksne i hjelpeapparatet, selv i ulik alder vil barnet ha behov for å uttrykke hva som er hjelpebehovet og hvilken hjelp som ønskes. Dersom barnets signaler blir misforstått, tolket feil eller ikke mottatt i det hele tatt, vil de kunne føre til maktesløshet og frustrasjon hos barnet (Thrana, 2008).

For å bedre kunne forstå betydningen av medvirkning, vil det ut i fra min oppfatning kreve at saksbehandler har med seg en faglig forståelse og evne til å kunne omsette det inn i det praktiske arbeidet. Om en klarer dette vil en naturlig anta at en større forståelse av hensiktene med samtaler vil være tilstede, og at det kan føre videre til at opplevelse av gjennomføringen av samtaler blir lettere. Flere av informantene har nettopp påpekt at en kompetanseheving vil kunne bidra til bredere forståelse, som igjen tenkes vil påvirke arbeidet. Det ble også av informantene trukket frem utfordringer til barnas språk i samtaler. Sett bort i fra spedbarn/småbarn uten språk hvor en gjerne i dette arbeidet må ta observasjoner, samtaler med voksne, vil det ut i fra mitt syn reise seg spørsmål om kunnskap i forhold til språk- og begrepsutvikling. Bunkholdt og Sandbæk (2008) forklarer det som nødvendighet og nytte ved kunnskap om dette i samhandling med barn. For eksempel vil de yngste barna være avhengig av situasjoner som er her og nå for å klare seg uttrykke seg. Det vil i de første årene til barn være vanskelig for de å både kunne fortelle sammenhengende og lange historier (Bunkholdt & Sandbæk, 2008). Videre vil barnas utgangspunkt og forutsetninger både for å forstå og måter for å fortelle endre seg i takt med utvikling, modenhet, alder, og påvirkes av hva de er opptatt av osv (Bunkholdt & Sandbæk, 2008).

Forståelse og kunnskap om dette vil en kunne ha stor betydning for hvordan en dialog mellom saksbehandler og barn vil fortone. Det vil være tenkelig at det kan være lettere for saksbehandler å planlegge i forkant deler av samtalen, tenke over tema og måter å snakke på som barnet vil kunne forstå, samt bedre kunne forstå betydningen av barnets kroppsspråk og signaler. Dette vil være gjeldene for barn i ulike aldre, og hvis en klarer å bære med seg slik kunnskap og være bevisst disse aspekter, vil en kunne gi barnet større mulighet til å forstå og uttrykke seg i både enklere og vanskelige samtaler. Ved en større forståelse av barnet, vil det også kunne bidra til at den informasjon en innehar i etterkant for å gjøre vurderinger, fører til at beslutninger som tas blir mest mulig rett for barnet selv. I tillegg vil også relasjon til barnet

kunne påvirkes av slik kunnskap, både i forhold til å snakke med barnet, men også for at barnet kan føle seg mest mulig komfortabel i en samtale. Dette vil også ytterlig kunne være med på å bekrefte informantens intensjon med å tilegne seg bredere kompetanse i samtaler med barn.

Noen av informantene trakk frem relasjon med barnet som mest krevende, og et annet moment som her kan være hensiktsmessig å ta med, er tanker om hvordan man kan legge til rette og forberede samtalen med barn på flere måter. Dette vil kunne være avhengig av hva en skal snakke med barnet om, og hvordan sikre at informasjon barnet mottar blir forstått rett. Hærem & Aadnesen (2004) trekker frem at en som saksbehandler bør ha fokus på hva en skal snakke med barnet om, og ha tenkt i gjennom det i forkant. Videre påpeker de at samtaler kan ofte få en bedre fremdrift og flere nyanser dersom barnet befinner seg i kjente omgivelser eller med personer de er trygge på (Hærem & Aadnesen, 2004). Det vil for barnet kunne oppleves trygt å ha med noen andre de kjenner, har relasjon og tillit til i de samtaler/tilfellene hvor foreldre ikke skal være til stedet. Dette kan for eksempel være andre familiemedlemmer, lærer osv (Aadnesen et al., 2014). I slike tilfeller må det gjøres avklaringer om taushetsplikt, og likeledes vil det også være viktig at en da avklarer overfor barnet hvilken rolle denne personen har i samtalen (Aadnesen et al., 2014).

Når det gjelder informantene har det ikke fremkommet noen beskrivelser om hvorvidt det forekommer at de inkluderer andre i samtaler med barnet, men flere har trukket frem at de gjerne forsøker å gjennomføre samtaler med barn i hjemmet, nettopp med hensynet til trygge omgivelser for barnet. Ved å ha fokus på barnets trygghet i samtaler vil en dermed også kunne lettere skape en relasjon med barnet.

I samtaler hvor en skal gi informasjon eller snakke om vanskelige situasjoner eller tilstander, hevder Killén (2012) er relasjonskompetansen av en avgjørende betydning. For å kunne sikre klienter en etisk og forsvarlig faglig behandling, og med hensyn til erkjennelse av belastninger og støtte for å jobbe med/ blant barn som er sårbare, er veiledning og kompetanse en nødvendighet (Killén, 2012). Informantene viste til at det ikke har vært gitt tilbud om veiledning, opplæring eller kompetanseheving på det området, men flere av informantene beskrev lang yrkeserfaring, erfaring fra egne barn som er trygget i samtaler og relasjonsbygging med barn. Arbeidserfaring fra barnehage var også faktorer som ble nevnt i den sammenheng. Få av informantene brukte andre verktøy i den forbindelse, og noen av informantene fortalte at de brukte tegnesaker og spill i samtalen for at barnet skulle bli mer

tilpass. Øvereide (1995) peker på viktigheten av både legge til rette og forberede seg godt til samtaler med barn. Dette kan gjøres blant annet ved å ordne med ytre forhold som leker, rommet, tegnesaker, hente inn informasjon som for samtalen kan være nyttig, samt tenke gjennom om det vil være noe i samtalen som kan vanskelig for barnet, og som vil berøre en selv (Øvereide, 1995). Viktigst vil det vel trolig være ifølge Øvereide (1995), at en har tenkt igjennom at det som fremkommer i samtalen kan få konsekvenser for barnet i ettertid. Ulike følelser som skyld, skam og angst for sanksjoner kan komme frem hos barnet i samtaler, og dersom det i spesielle tilfeller hvor overgrep avdekkes gjennom samtalen, må muligheten for at barnet får tilbud til hjelp så raskt som mulig sikres. Slike vanskelige situasjoner vil trenge kompetanse (Øvereide, 1995).

Med en slik forståelse kan en igjen reise kompetanse og kvalitetsspørsmål i forhold til det arbeidet som gjennomføres av saksbehandlere i undersøkelsesarbeidet. Da det viser et gjennomgående ønske fra informantene om kompetanseheving og veiledning i forhold til samtaler med barn utover det som ligger i grunnutdanningen. Til tross for at noen både viste til lang erfaring, bruk av hefte om barnesamtale, egne barn, og tilrettelegging i forhold til spill og tegnesaker, vil det ikke kunne veies opp mot den forståelse en vil oppnå gjennom kompetanse og veiledning som inneholder gode faglige føringer og forskning. Hva om en er ny og mangler erfaring? Vi vil aldri med sikkerhet kunne vite hva som kan komme frem i slike samtaler, og om en selv kjenner på usikkerhet og utilstrekkelighet vil det kunne påvirke både oss og barnet i samtalen, og kunne være til hinder for at barnet blir hørt eller sett, at informasjon ikke kommer frem, eller at ikke barnet blir godt nok ivaretatt i alvorlig situasjoner. Ut i fra funnene i denne studien kan en med en slik bakgrunnsforståelse tyde på at undersøkelsesarbeidet på dette område muligens ikke vil være av samme kvalitet som en ville ha hatt dersom kompetansen hadde vært bredere, og en vil også kunne anta at selv om det i så måte gjøres i tråd med juridiske krav om at barnets skal snakkes med, vil en slik mangel på kvalitet ha innvirkning på hvordan en vil treffe rette med tiltak og beslutninger, samt kan tenkes fører til store forskjeller i måter det arbeides på mellom saksbehandlere.

5.3 Diskusjon i forhold til saksbehandlers møte med familien

Bunkholdt og Sandbæk (2008) viser til at barneverntjenestene har en lovpålagt undersøkelsesplikt, og dersom det er besluttet at en melding skal følges opp videre for undersøkelse, må det snarest tas kontakt med familien det gjelder. Bunkholdt & Sandbæk

(2008) skisserer det slik at med en familie en ikke fra før kjenner, vil det være greit å tenke gjennom hvordan en forbereder seg for å informere om en slik melding. For at saksbehandler skal føle trygghet i forhold til det som skal gjøres, og kunne være klar til å lytte til det familien vil komme med, vil forberedelse være viktig (Bunkholdt & Sandbæk, 2008). Det kan være ulike utfordringer og faktorer som vil spille inn i møtet med familien, og ved rutiner og planleggelse for både gjennomføring og av forberedelse, vil det kunne bidra som nødvendige verktøyer som for den enkelte saksbehandler kan fremme trygghet (Bunkholdt & Sandbæk, 2008).

Felles for alle informantene i denne studien i forhold til relasjon og forhold til familien, var at de så på det å kunne skape relasjon til familien i undersøkelsesfasen som viktig. Sett i sammen med relasjonsuttrykket vil det naturlig kunne tenkes at kontaktetablering vil prege starten av kontakten med familiene. Kontaktetableringen og første møtet med foreldrene beskrives av Bunkholdt & Kvaran (2015) som grunnlaget for relasjon mellom barneverntjenesten og foreldrene i fortsettelsen. For at foreldrene skal få forståelse, brukermedvirkning og for et samarbeid i den videre prosessen, vil det være viktig at en i første møte med foreldrene må være tydelig på hvordan barnevernet arbeider i denne prosessen. Dette både i forhold til frister, hvordan undersøkelsen gjennomføres, og i gjennomgang av melding (Bunkholdt & Kvaran, 2015). Barneverntjenestene bør i starten av undersøkelsen bruke god tid på foreldrene for å dempe eventuelle motstand og skepsis, samt prøve å skape tillit (Bunkholdt & Kvaran, 2015).

Flere av informantene viste til at det var viktig å være bevisst kontaktetablering med foreldre for å kunne skape trygghet og tillit, slik at mulighet for å danne et samarbeid ville være større. Likeledes gjaldt det også for å lettere kunne sette inn hjelpetiltak dersom det ville være behov. Disse funnene samsvarer også i forhold til studiet av Lurie et al. (2015) hvor deres resultater viste at informantene som deltok hadde opplevelser av at mange foreldre var redde og skeptiske i sin første kontakt med barnevernet, og at det derfor i første del av undersøkelsen var arbeidet rettet mot å skape tillit mellom barnevernet og foreldrene. Ved åpenhet og ved å gi informasjon ble dette gjort. Videre pekte også informantene på to funksjoner ved et godt samarbeid med foreldre, hvor deres inntrykk var at kvalitet på informasjonen som fremkom, var avhengig hvorvidt foreldre viste i forhold til sin livssituasjon åpenhet eller ikke (Lurie et al., 2015). Ved et godt samarbeid ville det også kunne bidra til fortsatt kontakt, og være motiverende for å ta imot hjelpetiltak (Lurie et al., 2015). Bunkholdt & Kvaran (2015)

understreker også i sine sammenfatninger at hvorvidt et tiltak skal fungere i forhold til sin hensikt, kan det være av avgjørende betydning at både barn og foreldre har medvirkning i valg av tiltak.

Det viser en likhet i måten dette arbeidet gjennomføres på, hvor saksbehandlere fra begge studiene uttrykker og vektlegger like argumenter og opplevelser. I tråd med juridiske retningslinjer kan en her i tillegg blant annet trekke inn hensynet både til mildeste inngrepsprinsipp og det biologiske prinsipp. Med å være ved en slik bevisste som informantene felles uttrykker, vil en kunne anta at disse prinsippene vil være med på å ligge til grunn for foreldrenes medvirkning så langt det vil være mulig, og ut fra alvorlighetsgrad av bekymringer.

Flere av mine informanter mente at det var avgjørende at relasjoner var tilstede for hvor god undersøkelsen ville bli. På spørsmål om de hadde fått opplæring, veiledning eller tilbud om kompetanseheving i forhold til dette området av arbeidet, fremkom det at ingen av informanten hadde fått dette eller tilbud om det. Killén (2012) beskriver utvikling av relasjonskompetanse som sammen med andre mennesker en evne til å kunne etablere kontakt slik at de både opplever seg ivaretatt og respektert. En god kontaktetablering vil være forutsatt evne til å lytte til andre med åpenhet som er velutviklet, og som gjøres uten holdninger og oppfatninger som er preget av å være forutinntatt (Killén, 2012).

Informantene viser gjennom sine klare ønsker om mere kompetanse på dette området en bevissthet i forhold til en nødvendighet for å gjennomføre arbeidet i denne fasen på best mulig måte. En kan forstå av tidligere beskrevne argumenter at styrende for å gjøre dette arbeidet best mulig, er for at de beslutninger som skal fattes vil gagne og være for det beste til barnet. De viser til ønske om gode opplevelser som mulig ut i fra sine forutsetninger for både barn og foreldrene i møtene og kontakt med barneverntjenesten. Flere uttrykker derimot også forståelse over at dersom de ikke klarer å skape disse faktorene som vil kunne være nødvendig for slike opplevelser, vil det kunne tenkes ha negativ betydning for hvordan barn og foreldre opplever barneverntjenestens arbeid, og vil også kunne påvirke saksbehandlers syn og opplevelse av familien.

Det poengteres av Christiansen, Iversen & Kojan (2016) at dersom det er et konfliktylt eller manglende samarbeid mellom foreldrene og saksbehandlere, vil det kunne få betydning for vurderingene som gjøres. Hvordan saksbehandler tolker og forstår uenighet mellom foreldrene og dem selv, vil kunne være et nødvendig spørsmål å stille (Christiansen et al.,

2016). En utfordring vil være å da kunne vurdere når uenighet er en reaksjon på foreldrene i møtet med den makt barneverntjenesten har for inngripen i deres liv som kan være dramatiske, eller når uenigheten oppleves som at innlevelse og forståelse av barnet som manglende hos foreldrene (Christiansen et al., 2016).

En av informantene beskrev i sitt utsagn bevissthet rundt egen maktposisjon og motstand som vil kunne møtes, og en annen informant ga også i sitt utsagn uttrykk for behovet om en større forståelse i forhold til egne holdninger og måten som arbeidet ble utført på.

Arbeidet en gjør i barneverntjenesten kan preges av egne fordommer, moraliseringer, myter og forforståelser, og saksbehandlere må i forhold til dette være bevisst hva bakgrunn for det som tolkes er (Aadnesen et al., 2014). Ved en bevissthet i forhold til egne holdninger og tanker, og hvordan det vil kunne påvirke avgjørelser som tas, vil en tenkelig kunne anta at en da kan oppnå en større kvalitet i arbeidet som utføres både i forhold til barn, familiene og beslutninger som blir fattet i sakene.

Ved at saksbehandler bærer med seg slike betraktninger i forhold til den betydningen relasjon har i deres arbeide, vil det også etter min oppfatning kunne påvirke våre faglige etiske prinsipper som barnevernet ut i fra yrkesetiske retningslinjer skal bære med seg i sitt arbeid. Backe-Hansen & Havik (1997) viser til at etiske dilemmaer i praksisfeltet kan oppstå, hvor etikk dreier seg om normer eller prinsipper for hvordan mennesker opptrer, og de avveiningene vi gjør, når vi setter handlinger i kategorier som moralsk uakseptable eller akseptable, og som dårlige eller gode, er etisk refleksjon. Tanker om hva som for samfunnet, grupper og enkeltindivider er godt og rettferdig, er etikk knyttet til (Backe-Hansen & Havik, 1997). Når for eksempel det rettferdige og det gode for alle ikke er mulig å oppnå, og valg der noen i prosessen kanskje vil bli skadelidende, vil etiske dilemmaer oppstå, og i barnevernsarbeid medfører det mange etiske dilemmaer da en som profesjonell aktivitet skal forene hjelp og kontroll (Backe-Hansen & Havik, 1997).

Å kunne være bevisst sine holdninger, sin egen påvirkning i arbeidet, og at etiske dilemmaer vil både preges og kunne oppstå, vil det med stor sannsynlighet kreve ulik faglig kunnskap. Hvorvidt slik kunnskap vil kunne dekket gjennom grunnutdanning, og uten noen form for kompetanseheving, mangel på verktøy og planer for dette arbeidsområdet som flere av informantene beskriver, vil det kunne med fordel reises spørsmål om kvaliteten på dette arbeidet som til slutt skal føre til barnets beste er god nok.

Etter å ha diskutert mine funn i disse tre diskusjonskapitlene, vil jeg ta inn noen betraktninger i lys av Bronfenbrenners modell. Modellen er presentert i oppgavens tredje kapittel om teoretisk perspektiv. I det følgende vil jeg komme med mine refleksjoner basert på den tidligere presenterte teorien, og mine funn, og vil således ikke gjengis i følgende diskusjon. I utgangspunktet opplever jeg det slik at barneverntjenestenes arbeid er i tråd med modellens hensikt. Bronfenbrenners teorier er integrert i grunnutdanningen hos barnevernsarbeidere, og vil inngå som en del av saksbehandleres grunnforståelse. Jeg oppfatter at det finnes utfordringer i forhold til rammebetingelser som kan påvirke eksempelvis informasjonsutveksling mellom flere nivåer. Dette vil kunne gjelde både i forhold til benyttelse av mal, informasjonshenting, ressurser, tidsbruk, og kompetanse. Bronfenbrenner hevder nettopp at en bør vurdere barnet i kontekst. I en undersøkelse innhenter barneverntjenesten informasjon fra flere arenaer, og ser det som viktig å få en god nok forståelse for barnets omsorgssituasjon og utviklingsvilkår. Dersom en skulle arbeidet optimalt i forhold til modellen, ser jeg her flere mangler og utfordringer.

Mine informanter påpeker for lite kompetanse, og har for lite tid og for mange saker. Ut fra mine betraktninger vil det her ligge utfordringer i de ytre systemene, som ikke nødvendigvis har en direkte påvirkning på barn og foreldre, men kan likevel få stor betydning fordi det vil kunne påvirke saksbehandlers forutsetninger for sitt arbeid. Dette kan gjelde for eksempel politikernes vilje til å bevilge midler, både sentralt og kommunalt, og det vil ha direkte innvirkning på den enkeltes saksbehandlers kompetanse og arbeidssituasjon. En annen faktor i de ytterste systemene som kan være påvirkende, er hvorvidt barnevernsarbeid prioriteres, og gis verdi i den enkelte kommune, men også sentralt. Det kan virke inn på kontrollsystemer og kvalitetssikring for den enkelte barneverntjeneste og kan igjen få store konsekvenser for barn og familier i systemet. Dette vil også blant annet kunne gjelde hvorvidt det blir implementert bruk av mal, verktøy og retningslinjer i den enkelte kommune, fordi det avhenger av politikerne sine kunnskaper og agenda. For å ha vilje til å bevilge nødvendige midler, må politikere selv ha motivasjon.

Ut fra min oppfatning ligger det også utfordringer i nære systemer, hvor aktørene vil ha en mer direkte påvirkning på barn og familier. I dette ligger kontakt med skole, barnehage, helsesøster, fastlege, fritidsaktiviteter, venner og familier. Informasjonsflyt vil ifølge Bronfenbrenners teori gagne barnet best dersom aktørene i systemene har felles perspektiv og forståelse, og at det foreligger kommunikasjon. Informantene i studien beskriver at

informasjonsinnhenting kan være krevende, det kan være vanskelig å få nok informasjon og det kan ta lang tid. Dette vil kunne påvirke beslutningsgrunnlaget og vil kunne bli vanskelig å vurdere hva en skal se etter. Hvordan skal en her kunne identifisere reelle/faktiske behov hos barnet, og hvordan skal en kunne identifisere risikofaktorer? Her vil en kunne reise spørsmål om hvordan en da kan sikre en god kommunikasjon ved å for eksempel innhente informasjon skriftlig.

Bronfennbrenner trekker frem betydning av kontekst. Ut i fra min fortolkning innebærer dette at en ikke kan gjøre en fullverdig vurdering av et barns omsorgssituasjon for eksempel kun i lys av hjemmesituasjon. Barn kan vise ulik atferd på ulike arenaer, der vil samspillet mellom barnet og ulike aktører som barnet samhandler med, avhenge av den konteksten barnet er i, og vil ifølge Bronfenbrenners teorier ha betydning for hvordan vi forstår og fortolker barnet. Derfor vil nettopp dette med en god informasjonsflyt være viktig. Alle disse faktorene blir ut i fra mitt syn saksbehandlers ansvar og utfordring, i forhold til å skape hensiktsmessig samarbeidsklime med de familiene som det jobber med. Dette handler om å skape en kontekst der en deler informasjon, og sørger for at en får felles forståelse. Det vil kunne være med på å skape trygghet, tillit og forståelse hos foreldrene. Dersom dette ikke foreligger, kan det oppstå motstand hos foreldrene. Dette vil igjen ha direkte påvirkning for barnet fordi foreldrene vil samhandle med barnet ut i fra sitt ståsted. Den mest sårbare part i systemet vil være barnet, og barnet er avhengig av de voksne for å selv ha en forståelig kontekst. Sannsynligvis vil det i øyeblikket barnevernet kommer inn i en familie, oppstå belastning på familiesystemet, og den kommunikasjon og samarbeid som flyter mellom de ulike systemene og nivåene vil få en direkte innvirkning på barnets utviklingsforutsetning. Selv om informantene ikke uttrykker at de jobber ut ifra modellen, ser en her i lys av Bronfennbrenners teori at informantene likevel trekker frem utfordringer som kan forklares og forstås ved hjelp av modellen.

6 KONKLUSJON

Hovedmålet med denne studien har vært å belyse, drøfte og øke kunnskap om hvordan undersøkelser i barnevernet gjennomføres i dag. I dette ligger flere spørsmålstillinger som hvordan arbeidet utføres i samsvar med lover og retningslinjer som foreligger som grunnprinsipper for arbeidet, kompetanse og kvalitetssikring- er det godt nok, ligger det store forskjeller i måten arbeidet gjennomføres på? Hvordan opplever de ansatte i barnevernet at dette arbeidet gjennomføres og hva tenker de om hvordan god kvalitet kan sikres? Gjennom disse spørsmålsstillinger har det vært hensiktsmessig å se på hvilke forutsetninger saksbehandlere har for å kunne utføre undersøkelsesarbeid, samt deres erfaringer med samtaler, møter og forhold til barn og familiene som sakene gjelder. Bakgrunnen for dette tema kommer i hovedsak av at det i de siste årene ikke har fremkommet noen større studier basert på arbeidet som gjennomføres i barnevernets undersøkelse - som vist i kapittel 1.1, og at det hittil foreligger lite ny forskningslitteratur på området. Viser for øvrig til det tidligere beskrevet nasjonale prosjektet som av Bufdir er igangsatt om «undersøkelsesarbeid i barnevernet» som allerede har fått publisert 2 av 5 rapporter (Lauritzen et al., 2017; Vis et al., 2016), og som vil etter min oppfatning bidra til at dette fagfeltet bedre kan kvalitetssikre fremtidig undersøkelsesarbeid gjennom å bringe frem relevant kunnskap om forskning og evalueringer av arbeidet som gjøres per i dag.

Resultater fra denne studien har ut ifra min fortolkning utpekt to hovedfunn, som viser at det gjennom saksbehandlers beskrivelser og betraktninger av arbeidet og diskusjon, er behov for økt kompetanse for å utføre godt arbeid, og for å sikre god nok kvalitet i undersøkelsessaker. Slik arbeidet utføres per i dag på bakgrunn av denne studien, indikerer det mangler på god nok kvalitet over arbeides som gjennomføres og som kan ha stor betydning for om det treffes riktige beslutninger og rett hjelp.

Det fremkommer i studien klare ønsker om at et godt faglig arbeid utføres, og at arbeidet som gjøres, gjennomføres i samsvar de retningslinjer som foreligger for gjennomføring, og i tråd med juridiske føringer. Likevel fremkommer det av funn at kvaliteten på arbeidet er varierende. Det antyder mangler på struktur for gjennomføring og kompetanse, for både et godt strukturert arbeid, slik at saksbehandler skal i størst mulig grad kunne treffe rett i forhold til beslutninger og tiltak gjennom vurderinger, og som skal være i hensynet til barnets beste. Funn viser at planarbeidet som gjøres, ofte med utgangspunkt i Kvellomalen, hovedsakelig

gjennomføres i tråd med lovverket, men at det likevel gjennomføres ulikt. Det vil etter mitt skjønn være vanskelig å kvalitetssikre den tilfeldige bruk av malen som foreligger, og vil kunne påvirke informasjon og elementer som saksbehandlere vurderer som viktig. Fortolkningsrommet er slik måten det gjøres på i dag, etter min mening for stort.

Ønsker og behov i fagfeltet viser tegn på at vi trenger et felles strukturert/standardisert system for undersøkelsesarbeidet, og at det forutsetter kompetanseheving og ressurser. I tillegg bør det videre diskuteres i dette fagområdet hvordan en kan inkludere rommet for skjønn i et slikt system. Et undersøkelsesarbeid vil med et standardisert system ville kunne ivareta flere sider ved et arbeid som innebærer ulike saker, alvorgrad og ulike mennesker, ved at en på denne måten i større grad vil kunne integrere og inkludere forskning og faglige argumenter i arbeidet, enn ved bare bruk av skjønn basert på hver enkelt saksbehandler. Det vil likevel etter min mening være saker som nødvendigvis ikke trenger å undersøkes gjennom et standardisert system. Det fremkom tydelige ønsker i denne studien om en bedre struktur for arbeidet. Det viser også i forhold til internasjonal forskning at bruk av undersøkelsesmaler god dokumentasjon på at undersøkelsesmaler bidrar til at undersøkelsesarbeidet på flere områder blir grundigere og bedre (Vis et al., 2016). Et godt tegn ut ifra mitt syn er at forskningsarbeidet og evaluering på dette området nå prioriteres gjennom satsning fra Bufdir.

Min studie viser videre et tydelig funn på arbeidet i forhold til informasjonsinnhenting ved undersøkelsesarbeidet flere svakheter. Det kan synes som at det bærer preg av mangel på samarbeid, ressursbruk og mulig mangelfull informasjon og informasjonsflyt. Det fremkommer heller ikke spesiell kompetanse på området, og et spørsmål vil være om en nettopp ved et godt standardisert system vil kunne bedre dette arbeidet og øke kvaliteten i større grad. Slik det gjennomføres nå, vil det sannsynligvis ikke være godt nok, men med økt faglighet og forståelse rundt dette arbeidet, vil en kunne anta at i samsvar med et godt system ville dette kunne fungere. Arbeidet fremstår som langt større og mer komplekst enn det en klarer å forstå av lovverket, til tross for at det i hovedtrekk gjennomføres i samsvar med lovverket. Ved mangelfull informasjon, ventetid, tilfeldig plukk og bruk av elementer i vurderinger, vil det sannsynligvis påvirke beslutninger, og dette arbeidet per i dag viser ut i fra denne studien for dårlig kvalitet faglig sett. Likeledes forstår en også her av studien at ressurser i forhold til tidsbruk, skriftlig arbeid og saksmengder påvirker de ansattes opplevelser av å ikke kunne strekke til med sitt arbeid.

Saksbehandlere i denne studien er opptatt av barns medvirkning, og arbeidet gjennomføres i tråd med retningslinjer og lovverk. Funn i studien viser likevel til tilfeldig innhold i arbeid, da det fremkommer varierende og liten kompetanse i forhold til å snakke med barn. Det fremkommer en bevissthet i forhold til relasjonsbetydning, men mangel på kompetanse vil kunne påvirke forståelse og hensikt med samtalen, og kan påvirke hvorvidt beslutninger blir riktig eller ikke for barnet selv. Slik det fremgår av studien, er heller ikke kvaliteten på dette området optimal, og hensynet til barnets beste blir etter mitt syn uavklart her. Ønske om kompetanseheving for å bedre kunne forstå og beskytte barn er fremtredende i studien. Det fremgår av studien at også forhold til familien og familiens medvirkning sees som viktig, spesielt i forhold til iverksettelse av tiltak og samarbeid, og det fremgår likheter i måten arbeidet gjennomføres på. Det viser et bevisst forhold til biologiske prinsipper, mildeste inngrepsprinsipp og juridiske føringer i forhold til retningslinjer. Det etterspørres også på dette området kompetanseheving, og det spesielt vil være viktig i forhold til bevissthet av forståelse, holdninger, etiske dilemmaer og relasjon, samt den betydningen det vil ha for vurderinger og beslutninger det fører til. Med en kunnskapsheving hos saksbehandlere, vil det etter mitt syn kunne øke kvaliteten på arbeidet.

Et annet moment jeg også tenker vil kunne være viktig i en større diskusjon, er hvorvidt politiske agendaer og føringer vil ha påvirkning for nettopp økt kompetanse og kvalitet i dette arbeidet. Kompetanse og kvalitet er helt klare områder som fremtrer i studien som sentrale funn, og en vil kunne anta at kompetanseheving vil likeledes være nødvendig blant de som forvalter systemet som legger føringer for arbeidet. Spørsmål som kan stilles er om vi trenger en omorganisering i måten vi jobber på i dag? Har vi for mange «roller» samtidig i arbeidet som skal utføres? Vil vi bedre kunne øke kvalitet i vårt arbeid ved å dele opp barnevernarbeidet med å spisse kompetansen på flere områder som for eksempel samspill, observasjon, samtaler, og ulike team som gjennomfører? En slik måte å tenke på vil fordre ressurser både i forhold til flere ansatte og kompetanseheving, men vil på sikt kunne tenkes gagne barnets beste.

Et godt nasjonalt system for vårt undersøkelsesarbeid vil kunne bidra til å integrere fag- og forskningskunnskap for å bedre sikre kvalitet og nødvendige argumenter for avgjørelser og beslutninger som skal tas. Det vil skape ramme rundt arbeidet slik at det i mindre grad baseres på tilfeldigheter og den enkeltes saksbehandlers kompetanse. Dette alene vil likevel etter min oppfatning ikke være nok i arbeidet med å sikre god kvalitet i barnevernets arbeid. Dersom

det ikke tilkommer flere ressurser til barnevernsarbeidet enn det som er påkrevd, vil en likevel ikke etter mitt syn kunne øke muligheten for bedre kvalitet gjennom kompetanseheving, implementering av standardiserte system, ressurser i forhold til bemanning, tidsbruk osv. Dermed vil en kunne diskutere hvorvidt vi i hovedsak klarer å innfri det som skal veie tyngst i dette arbeidet, nemlig hensynet til barnets beste, med den forsvarlighet og lovlighet som skal være grunnleggende.

Det tilføyes her også at denne studien er basert på en mindre gruppe informanter, og i en avgrenset del av landet. Dermed bør en ha en åpenhet i forhold til at studien vil kunne ha vist andre resultater ved et større antall informanter og ved et større geografisk område.

REFERANSELISTE

- Alver, B.G., & Øyen, Ø. (1997). *Forskningsetikk i forskerhverdag. Vurderinger og praksis*. Tano Aschehoug. Otta
- Backe-Hansen, E., & Havik, T. (1997). *Barnevern på barns premisser*. Oslo: Ad Notam Gyldendal AS.
- Barnekonvensjonen. (2003). *FNs konvensjon om barnets rettigheter. Vedtatt av de forente nasjoner 20. november 1989, ratifisert av Norge 8. januar 1991: Revidert oversettelse mars 2003 med tilleggsprotokoller*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/bro/2004/0004/ddd/pdfv/178931-fns_barnekonvensjon.pdf
- Barne- og familiedepartementet. (2001a). *Oppvekst og levekår for barn og ungdom i Norge*. (St.meld. nr. 39 2001-2002). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-39-2001-2002/id470899/sec1>
- Barne- og familiedepartementet. (2001b). *Om barnet- og ungdomsvernet*. (St.meld. nr. 40 2001-2002). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-40-2001-2002/id471124/sec1>
- Barne- og familiedepartementet. (2005). *Barnevernet og taushetsplikten, opplysningsretten og opplysningsplikten*. (Rundskriv Q-24. mars 2005). Hentet fra https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bfd/rus/2005/0002/ddd/pdfv/243383-q-24_rundskriv_taushetsplikt.pdf
- Barne- og likestillingsdepartementet (2006). *Rutinehåndbok for barneverntjenesten i kommunene*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kilde/bld/bro/2006/0007/ddd/pdfv/284439-q-1101.pdf>
- Barne- og likestillingsdepartementet (2016). *Retningslinjer om hjelpetiltak, jf. barnevernloven §4-4*. (Rundskriv Q-0982. 06.04.2016). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/retningslinjer-om-hjelpetiltak-jf.-barnevernloven--4-4/id2482116/sec1>

- Bronfenbrenner, U. (1979). *The ecology of human development. Experiments by nature and design*. Cambridge: Harvard University Press.
- Bunkholdt, V., & Kvaran, I. (2015). *Kunnskap og kompetanse i barnevernsarbeid*. Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Bunkholdt, V., & Sandbæk, M. (2008). *Praktisk barnevernarbeid* (5.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Bø, I. (2012). *Barnet og de andre. Nettverk som pedagogisk og sosial ressurs* (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Christiansen, Ø., Iversen, O., & Kojan, B.H. (2016). Beslutninger om plassering utenfor hjemmet. I Christiansen, Ø., & Kojan, B.H. (Red). *Beslutninger i barnevernet* (s. 108-128). Oslo: Universitetsforlaget.
- Christiansen, Ø., & Kojan, B.H. (2016). *Beslutninger i barnevernet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- De nasjonale forskningsetiske komiteene. (2016). *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi* (4. utg.). Oslo: NESH. Den nasjonale forskningsetiske komite for samfunnsvitenskap og humaniora. Hentet fra <https://www.etikkom.no/forskningsetiske-retningslinjer/Samfunnsvitenskap-jus-og-humaniora/a.-forskning-samfunn-og-etikk/>
- Forskningsetikkloven. (2006). Lov om behandling av etikk og redelighet i forskning av 30.06.2006. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2006-06-30-56>
- Gjertsen, P.Å. (2007). *Forebyggende barnevern. Samarbeid for barnets beste*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Helsetilsynet (2009). *Utsatte barn og unge – behov for bedre samarbeid: oppsummering av landsomfattende tilsyn 1 2008 med kommunale helse, sosial- og barneverntjenester til utsatte barn*. Oslo: Helsetilsynet.
- Horne, S. (2014). Åpningshilsen under konferansen: Barnevernet i hastighetens tid. Effektivitet og barns behov- et barnevern som bryr seg. *Tidsskriftet Norges barnevern*, 4, 226-232.
- Hærem, E., & Aadnesen, B.N. (2004). *Barnevernets undersøkelse*. Oslo: Universitetsforlaget.

- Imsen, G. (2014). *Elevers verden. Innføring i pedagogisk psykologi* (5. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Jacobsen, I. (2007). Barnevernets forebyggende arbeid. Barnevernsarbeideren i tverrfaglig samarbeid og veiledning som bevisstgjøringsprosess. I Gjertsen, P.Å. (Red). *Forebyggende barnevern. Samarbeid for barnets beste* (s. 101-129). Bergen: Fagbokforlaget.
- Killèn, K. (2012). *Profesjonell utvikling og faglig veiledning- Et fellesfaglig perspektiv* (4.utg.). Oslo: Gyldendal Akademisk.
- Klefbeck, J., & Ogden, T. (2003). *Nettverk og økologi. Problemløsende arbeid med barn og unge* (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2009). *Det kvalitative forskningsintervju* (2. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Kvello, Ø. (2007). *Utredning av atferdsvansker, omsorgssvikt og mishandling*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Lauritzen, C., Vis, S.A., & Fossum, S. (2017, 3. desember). Skjønn alene er ikke godt nok i barnevernet. Hentet fra <https://forskning.no/meninger/kronikk/2017/11/skjonn-alene-er-ikke-godt-nok-i-barnevernet>
- Lauritzen, C., Vis, S.A., Havnen, K.J.S., & Fossum, S. (2017). *Barnevernets undersøkelsesarbeid – Evaluering av Kvellomalen Delrapport 2*. Tromsø: RKBU Nord.
- Lov om barneverntjenester (1992). sist endret ved lov april 2014 nr. 13 fra 01 juni 2014. Norges lover
- Lurie, J., Kvaran, I., Tjelflaat, T., & Sørli, H.E. (2015). *Barneverntjenestens arbeid med barnevernundersøkelser i Midt-Norge*. Rapport 4/2015. Trondheim: NTNU, RKBU-Midt.
- Læret, O.K., & Skivenes, M. (2016). Kvalitet og legitimitet i barnevernets beslutninger. I Christiansen, Ø., & Kojan, B.H. (Red). *Beslutninger i barnevernet* (s. 34-47). Oslo: Universitetsforlaget.

- Moe, T., & Gotvassli, K.Å. (2016). Ledelse og beslutningspraksis. I Christiansen, Ø., & Kojan, B.H. (Red). *Beslutninger i barnevernet* (s. 195-213). Oslo: Universitetsforlaget.
- Nilssen, V. (2012). *Analyse i kvalitative studier. Den skrivende forskeren*. Oslo: Universitetsforlaget.
- NOU 2000: 12. (2000). *Barnevernet i Norge. Tilstandsvurderinger, nye perspektiver og forslag til reformer*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2000-12/id117351/sec3>
- NOU 2012: 5. (2012). *Bedre beskyttelse av barns utvikling - Ekspertutvalgets utredning om det biologiske prinsipp i barnevernet*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2012-5/id671400/sec5>
- NSD. (2017). Meld prosjekt. Hentet fra http://www.nsd.uib.no/personvernombud/meld_prosjekt/index.html
- Malterud, K. (2011). *Kvalitative metoder i medisinsk forskning* (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Regjeringen. (u.å.). *Mandat for offentlig utredning av det biologiske prinsipp i barnevernet*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/bld/mandat.pdf>
- Rød, P.A., & Heggedalsvik, I. K. (2016). Beslutninger i undersøkelsesarbeidet. I Christiansen, Ø., & Kojan, B.H. (Red). *Beslutninger i barnevernet* (s. 72-91). Oslo: Universitetsforlaget.
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitativ metode* (4. utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Thrana, H.M. (2008). *Vil jeg bestemme? Om barn og ungdoms medvirkning*. Oslo. Gyldendal Akademisk.
- Vis, S.A., Lauritzen, C., & Fossum, S. (2016) *Barnevernets undersøkelsesarbeid – oppsummering av hovedtrekkene i forskningslitteraturen. Delrapport 1*. Tromsø: RKBU Nord
- Vis, S.A., Storvold, A., Skilbred, D., Christiansen, Ø., & Andersen, A. (2015) *Statusrapport om barnevernets undersøkelsesarbeid – høsten 2014*. Tromsø: RKBU Nord

Øvereide, H. (1995). *Samtaler med barn. Metodiske samtaler med barn i barnevernssituasjoner*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

Aadland, E. (2011). *Og eg ser på deg... Vitenskapsteori i helse- og sosialfag* (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

Aadnesen, B.N., Hærem, E., & Delås, G.M. (2014). Informasjonsinnhenting. I Aadnesen, B.N., & Hærem, E. (Red). *Barnevernets undersøkelse* (s. 117-161) (3. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

VEDLEGG

Vedlegg: 1

Forespørsel om deltakelse i forskningsprosjektet

Undersøkelsesfasen i barnevernet

Hvordan opplever ansatte i barnevernet arbeidet i undersøkelsesfasen?

Bakgrunn og formål med studien

Bakgrunn og formål med masterstudien er beskrevet i prosjektbeskrivelsen som er sendt ut til informant i forkant. Det fremkommer også i prosjektbeskrivelsen hvordan utvalget er trukket, og hva deltakelse i studien innebærer, samt prosjektets fremdriftsplan.

Hva skjer med informasjonen om deg?

Deltagelse i studien vil ikke kreve personopplysninger, og vil ikke kunne gjenkjennes i eventuell publisering. Opplysninger og opptak vil bli slettet etter prosjektets slutt.

Frivillig deltakelse

Det er frivillig å delta i studien, og du kan når som helst trekke ditt samtykke uten å oppgi noen grunn. Dersom du trekker deg, vil alle opplysninger om deg bli anonymisert.

Studien er meldt til Personvernombudet for forskning, NSD - Norsk senter for forskningsdata AS.

Dersom det er noe du lurer på kan du kontakte student Nina Rodrigues Ottesen på telefon 90731886. Du kan også kontakte min veileder Camilla Lauritzen ved Regionalt kunnskapssenter for barn og unge Nord på telefon 776 45871.

Samtykke til deltakelse i studien

Jeg har mottatt informasjon om studien, og er villig til å delta

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg: 2

INTERVUGUIDE

Barneverntjenesten

1. Alder? Mann/kvinne?
2. Hvilken utdanning har du? Har du videreutdanning, kurs eller lignende, si noe om det.
3. Hvor lenge har du jobbet i barneverntjenesten?
4. Hvordan går dere frem i undersøkelser? Gi en beskrivelse av fremgangsmåten, er det standard prosedyre/ egne rutiner etc. Bruker dere for eksempel Kvellomalen, dersom er dere fornøyd med den?
5. Hvilke metoder bruker dere for å få inn informasjon? Bruker dere verktøy/intervjuguides?
6. Intervjuer dere familiene? I tilfelle hvordan gjennomføres det?
7. Snakker dere alltid med barna? Hvis ikke – når snakker dere med barna? Dersom, synes du at det er krevende å prate med barna? Opplever dere at dere har nok opplæring og kompetanse i samtaler med barn?
8. Drar dere på hjemmebesøk, i tilfelle hvor mange?
9. I hvilken type saker gjennomfører dere hjemmebesøk?
10. Opplever du at barnas alder påvirker undersøkelsesarbeidet?
11. Vil du beskrive forhold/relasjon til familien som viktig i undersøkelsesfasen? Hvorfor – hvorfor ikke?

12. Får dere veiledning eller mulighet til kompetanseheving på området? I tilfelle hvordan?
13. Opplever dere å ha nok tid og kapasitet til å prioritere undersøkelser?
14. Brukes det mye tid på skriftlige prosedyrer og dokumentasjon?
15. Hvilke elementer tas med i vurderingen deres?
16. Opplever du trygghet i arbeidet? Føler du deg alene, har du samarbeid med andre kollegaer eller leder?
17. Er det noen elementer du tenker undersøkelsen blir påvirket av? Interne, eksterne, for eksempel i forhold til samarbeidspartnere, kollegaer, møter osv.
18. Hvor mange undersøkelser har du gjennomsnittlig gående samtidig? Hvor mange saker mener du vil være nok for å kunne gjøre hver enkelt sak godt nok?
19. Bruker dere sakkyndig i undersøkelsesarbeidet?
20. Er det noe du kommer på som jeg burde ha spurt deg om under intervjuet, eller trenger å vite i forhold til spørsmålene jeg har stilt deg?